

# 19. Tiistaina 13 päivänä maaliskuuta 1990

kello 14

## Päiväjärjestys

Ilmoituksia  
Siv.

Ulkopuolella päiväjärjestuksen

ilmoitetaan saapuneeksi valtioneuvoston selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990..... 591

### Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laiksi Suomen Hallitusmuodon muuttamisesta ja eräiksi muiksi tasavallan presidentin vaalitavan muuttamista ja eräiden valtaoikeuksien tarkistamista koskeviksi laeiksi ..... „

Hallituksen esitys n:o 232/1988 vp.  
Lakialoitteet n:ot 1 ja 2/1987 vp. sekä 3 ja 23/1989 vp.  
Toivomusaloitteet n:ot 8 ja 11/1987 vp. sekä 13 ja 14/1988 vp.  
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10/1989 vp.  
Suuren valiokunnan mietintö n:o 6

### Ainoa käsittely:

2) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta 1989 .. 592

Mainittu kertomus (K n:o 1)  
Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1

## Ensimmäinen käsittely:

Siv.

3) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon 87 §:n muuttamisesta ..... 623

Hallituksen esitys n:o 9  
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1

4) Ehdotus laiksi lääkkeiden velvoitevarastointilain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 218/1989 vp.  
Talousvaliokunnan mietintö n:o 2

5) Ehdotus laiksi luopumiseläkelain muuttamisesta ..... 624

Hallituksen esitys n:o 253/1989 vp.  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 3

6) Ehdotus laiksi pysäköintivirhemaksusta annetun lain 7 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 2  
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 1

### Esitellään:

7) Ed. Helteen ym. lakialoite n:o 11 laiksi asuntotuotantolain 15 f §:n muuttamisesta ..... 626

8) Ed. Kaliman ym. lakialoite n:o 18 laiksi rakennuslain 138 §:n muuttamisesta ..... „

9) Asetus 9 päivältä helmikuuta 1990 työvoima-asiain piiri- ja paikallishallinnon eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 2) ..... „

Pöydällepanoa varten esitellään:

10) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi maatalouden investointivarausten 4 §:n muuttamisesta (HE n:o 17) 626

11) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 4 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös viljan ja viljatuotteiden maahantuonnista sekä maastaviennistä (VNP n:o 7/1989 vp.) ..,

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat E. Aho, Bärlund, Halonen, Heikkinen, Hietala, Kalliomäki, Kettunen, Mäki-Hakola, Nieminen, Paavilainen, Pelttari, Ranta, Riihijärvi, Savolainen, Särkijärvi, Tenhiälä, Tennilä, Tähkämaa, Vähäkangas ja Väyrynen.

## Ilmoitusasiat:

### Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasioiden vuoksi edustajat E. Aho ja Heikkinen, tämän kuun 16 päivään sairauden takia ed. Nieminen, virkatehtävien vuoksi edustajat Kalliomäki, Kettunen, Mäki-Hakola, Ranta, Savolainen, Särkijärvi, Tenhiälä ja Vähäkangas sekä yksityisasioiden takia ed. Pelttari, tämän kuun 20 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Halonen sekä 23 päivään virkatehtävien takia ed. Bärlund.

### Puhemiehen muistosanat talvisodan päättämisen 50-vuotispäivän johdosta

Puhemies: Tänään on tullut kuluneeksi 50 vuotta talvisodan päättymisestä. Työmme

Siv. voi jatkua tänäänkin vapaassa isänmaassa sodan uhrien ansiosta. Hiljennymme hetkeksi kunnioittamaan talvisodan uhrien muistoa.

Puhemiehen muistosanoja edustajat kuuntelevat seisoltaan.

Hetken hiljaisuus.

## Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan maaliskuun 9 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 24 ja 25, jotka nyt on edustajille jaettu.

## Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuna, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 682, 691, 693, 696 ja 697, kaikki vuoden 1989 valtiopäiviltä, sekä 17. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

## Valtiovarainvaliokunnan jäsenet

Puhemies: Ilmoitetaan, että valiokunta-paikkojen järjestelyä varten pyytää ed. Viinanen vapautusta valtiovarainvaliokunnan varajäsenyydestä. Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että valtiovarainvaliokunnan täydennysvaali toimitetaan ensi perjantaina, maaliskuun 16 päivänä pidettävässä täysistunnossa. Ehdokaslistat täydennysvaalia varten on vaalisäännön 19 §:n mukaan jätettävä keskuskansliaan viimeistään mainittuna perjantaina kello 10.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Sasi: Herra puhemies! Eduskunnan valitsijamiehille ilmoitetaan, että valitsija-

miesten kokous pidetään tiistaina 20 päivänä maaliskuuta 1990 kello 13.30 suuren valiokunnan kokoushuoneessa. Kokouksessa suoritetaan seuraavat vaalit: Suomen pankin tilintarkastajien vaali, valtiontilintarkastajien täydennysvaali, eduskunnan tilintarkastajien täydennysvaali sekä Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen täydennysvaali.

### **Valtioneuvoston selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990**

**Puhemies:** Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että valtioneuvoston kirjelmän ohella kuluvaan maaliskuun 8 päivästä on eduskunnalle saapunut valtioneuvoston selonteko Suomen suhtautumisesta Länsi-Euroopan yhdentymiskehitykseen 1990. Selonteko on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 3 momentin mukaan selonteko on pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle huomenna keskiviikkona kello 12 alkavaan istuntoon.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle huomiseen täysistuntoon.

### **Päiväjärjestyksessä olevat asiat:**

#### **1) Ehdotukset laiksi Suomen Hallitusmuodon muuttamisesta ja eräiksi muiksi tasavallan presidentin vaalitavan muuttamista ja eräiden valtaoikeuksien tarkistamista koskeviksi laeiksi**

**Kolmas käsittely**

Hallituksen esitys n:o 232/1988 vp.

Lakialoitteet n:ot 1 ja 2/1987 vp. sekä 3 ja 23/1989 vp.

Toivomusaloitteet n:ot 8 ja 11/1987 vp. sekä 13 ja 14/1988 vp.

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10/1989 vp.

Suuren valiokunnan mietintö n:o 6

**Puhemies:** Viime perjantaina pidetyssä täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on sen varalta, että lakiehdotukset jäävät lepäämään, tehty seuraavat perustelulausumaehdotukset:

**Ed. Pokka ed. Kuuskoski-Vikatmaan** kannattamana on ehdottanut lausuttavaksi: "Hyväksyessään lakiehdotukset lepäämään yli vaalien eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa valtiosääntöuudistuksen valmistelua selvittämällä, miten eduskunnan asemaa ylimpänä valtioelimenä voitaisiin tosiasiallisesti vahvistaa muun muassa siten, että eduskunta valitsisi pääministerin."

**Ed. Helle ed. Zyskoviczin** kannattamana on ehdottanut lausuttavaksi: "Hyväksyessään lakiehdotukset lepäämään yli vaalien eduskunta edellyttää, että hallitus jatkaa valtiosääntöuudistuksen valmistelua eduskunnan, tasavallan presidentin ja valtioneuvoston valtaoikeuksien tasapainottamiseksi ja siten eduskunnan aseman vahvistamiseksi."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Toisessa käsittelyssä päätetty ensimmäinen lakiehdotus hyväksytään jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljellä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Hyväksytyn menettelytavan mukaisesti katsotaan toisessa käsittelyssä päätetyt toinen ja kolmas lakiehdotus hyväksytyiksi jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljellä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

**Puhemies:** Nyt on päätettävä perusteluja koskevista ehdotuksista. Ehdotukset ovat vastakkaisia, joten ensin on äänestettävä niiden välillä ja sitten voittaneesta mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

### **Äänestykset ja päätös:**

1) Äänestys ed. Helteen ja ed. Pokan ehdotusten välillä.

Ed. Helteen ehdotus "jaa", ed. Pokan ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 141 jaa- ja 40 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 17. (Koneään. 1)

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Helteen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Helteen ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Mietintö "jaa", ed. Helteen ehdotus "ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 1 jaa-ääni ja 181 ei-ääntä; poissa 17. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt ed. Helteen ehdotuksen.

Eduskunta yhtyy perustuslakivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteiden hylkäämisestä.

Asia on lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten ja toivomusaloitteiden osalta loppuun käsitelty.

## 2) Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta 1989

Ainoa käsittely

Mainittu kertomus (K n:o 1)

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1.

### Keskustelu:

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan tänäkertainen mietintö koskee Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan Pohjoismaiden neuvoston toiminnasta vuodelta 1989 antamaa kertomusta.

Kuten aikaisempinakin vuosina Pohjoismaiden neuvosto käsitteli kertomusvuonna huomattavaa määrää merkittäviä asiakysy-

myksiä: muun muassa Pohjoismaiden suhteita muuhun maailmaan ja erityisesti Euroopan yhteisöön, uutta taloustoimintasuunnitelmaa Vahvempi Pohjola sekä uutta pohjoismaista työympäristösopimusta. Lisäksi kertomusvuoden aikana pidetyn kolmannen ylimääräisen istunnon aikana olivat esillä ministerineuvoston työohjelma Pohjoismaat ja Eurooppa, jäsen ehdotus kansainvälisen yhteistyökomitean loppuraportin seurannasta sekä ministerineuvoston ehdotus pohjoismaiseksi yhteistyöbudjetiksi vuodelle 1990.

Mainitussa ylimääräisessä istunnossa, kuten pohjoismaisessa keskustelussa yleensäkin loppuvuonna 1989, olivat keskeisesti esillä Pohjoismaiden neuvoston yhteydet Neuvostoliittoon ja Itä-Eurooppaan. Tähän antoi sysäyksen presidentti Mihail Gorbatschovin ehdotus Pohjoismaiden neuvoston ja Neuvostoliiton korkeimman neuvoston valtuuskuntien tapaamisesta.

Ulkoasiainvaliokunta toteaa mietinnössään jälleen kerran myönteisen kantansa pohjoismaisen yhteistyön ja Euroopan yhdentymiskehityksen suhteesta. Pidän oikeaan osuvana neuvoston kansainvälisen yhteistyökomitean esittämää ajatusta, että pohjoismaiset parlamentaarikot voisivat nykyistä aktiivisemmin tuoda esille pohjoismaisen näkökulman sisältäviä kansainvälisiä kysymyksiä ja solmia kansanedustajatason yhteyksiä muihin kansainvälisiin järjestöihin. Valiokunta onkin pitänyt pohjoismaisen yhteistyön vahvistamista tärkeänä erityisesti Euroopan yhdentymiskehitystä silmällä pitäen.

Mietinnössään ulkoasiainvaliokunta pitää entistä ajankohtaisempaan ehdotusta kansainvälisen valiokunnan perustamisesta Pohjoismaiden neuvostoon. Sen mielestä Helsingin-sopimuksen estämättä voidaan ulkopoliittista keskustelua lisätä Pohjoismaiden neuvostossa.

Eräänä käytännön kannanottonaan ulkoasiainvaliokunta suosittelee, että muut valiokunnat voisivat antaa lausuntonsa Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomuksesta. Ottaen huomioon kertomuksen tavallisesti lyhyen käsittelyajan voitaisiin muiden valiokuntien kuuleminen ulkoasiainvaliokunnan mielestä toteuttaa parhaiten siten, että puhemiesneuvosto määrää etukäteen lausuntojen antamisesta. Valiokunta katsoo edellytyksenä olevan myös sen, että muut valiokunnat saavat tarpeellisessa mää-

rin ja jatkuvasti tietoja pohjoismaisesta yhteistyöstä.

Mietinnössään ulkoasiainvaliokunta toteaa myönteisenä seikkana, että Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomuksen rakennetta on kehitetty valiokunnan edellisestä kertomuksesta antamassa mietinnössä esitettyjen toivomusten mukaisesti. Valiokunnan mielestä pohjoismaisen yhteistyön kokonaisvaltaista arviointia haittaa kuitenkin se, että Pohjoismaiden ministerineuvoston toimintaa selostetaan vain hallituksen vuosittaisessa kertomuksessa. Valiokunta näkee eräänä mahdollisuutena tämän epäkohdan korjaamiseksi, että pohjoismaisen yhteistyöministeri antaisi valiokunnalle erillisen selonteon ministerineuvoston toiminnasta samanaikaisesti Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomuksen kanssa. Valiokunta tulee myöhemmin pyytämään hallitukselta selonteon Pohjoismaiden ministerineuvoston toiminnasta.

On ilmeistä, että pohjoismaisessa yhteistyössä Pohjoismaiden neuvoston puitteissa ollaan tänä päivänä jälleen tienhaarassa. Neuvoston hiljattain Reykjavikissa pidetyn kokouksen yhteydessä käydyssä julkisessa keskustelussa käytettiin muutamia melko pessimistisiä puheenvuoroja neuvoston tulevaisuudesta.

Tässä yhteydessä haluaisin tehdä joitakin reunamerkintöjä ruotsalaisen kansanpuolueen puheenjohtajan, ministeri Taxellin Reykjavikissa käyttämään todellakin varsin pessimistiseen puheenvuoroon. Ministeri totesi Pohjoismaiden neuvostolla olleen suuria mahdollisuuksia mm. Nordek- ja Nordsat-hankkeiden yhteydessä, mutta ne olivat valuneet hukkaan. Pohjoismaisen yhteistyö ei hänen mielestään muutenkaan ole ollut erityisen dynaamista. Nordismin kehittämiseksi hän tarjoaa suoraa yhteistyötä ilman erityistä byrokratiaa.

Tällaisia äänenpainoja kuunnellessa tekee mieli kysyä, onko kohtuullista kaivaa esille juuri pohjoismaisen yhteistyön kaikkein tunnetuimpia epäonnistumisia kaiken sen positiivisen kustannuksella, mitä tämä yhteistyö on maallemme merkinnyt. Muun muassa Suomen toisen maailmansodan jälkeisen erityisyyden murtamisessa ja maamme uudelleen avautumisessa kansainväliselle vuorovaiikutukselle pohjoismaisella yhteistyöllä oli silloin tärkeä asema.

Ehkä on tullut aika suomalaisten vuorostaan valaa uskoa pohjoismaiseen yhteistyöhön, muistuttaa sen monisatavuotisesta perinteestä ja mahdollisuudesta rakentaa jatkossakin yhteisen taustan muodostamalle perustalle. On hyvä muistaa, että samanlaista pessimismia on esiintynyt aikaisemminkin, viimeksi mm. Tanskan Euroopan talousyhteisön jäseneksi tulon yhteydessä. Huhut Pohjoismaiden neuvoston elinvoiman ehtymisestä ovat kuitenkin aina osoittautuneet ennenaikaisiksi. Niin voi hyvin perusteen ennustaa käyvän tämänhetkisessäkin tilanteessa. Tämä olisi selvää ainakin, jos vireillä olevat järjestelyt Euroopan yhteisön ja Eftan välillä eivät toteutuisikaan oletetussa muodossa, ja vaikka Efta saavuttaisi omalta kannaltaan suotuisimmankin neuvottelutuloksen, uskon pohjoismaisella yhteistyöllä olevan tulevaisuudessa merkitystä suuremman kokonaisuuden sisällä samaan tapaan kuin Benelux-maiden yhteistyöllä.

Selvää on joka tapauksessa, että pohjoismaista yhteistyötä on kehitettävä suunnitelmallisesti ja määrätietoisesti, mikäli Pohjoismaiden neuvoston halutaan esiintyvän Pohjolan yhteisenä äänenä Euroopan tulevien muutosprosessien yhteydessä. Tämä merkitsee myös sitä, että neuvoston olisi ehkä löydettävä itsenäinen rooli myös jäsenvaltioihinsa nähden, oma linjansa, joka mielellään saisi olla erillisten Pohjoismaiden itselleen omaksumista EY-strategioista poikkeava.

Herra puhemies! Lopuksi haluaisin kosketella käsiteltävään kertomukseen liittymätöntä, mutta samaan asiayhteyteen kuuluvaa kysymystä, jolle mielestäni juuri tällä hetkellä on olemassa ilmeinen kansainvälinen tilaus. Euroopan uudessa tilanteessa aseidenriisunnan, demokratisoitumisen ja laajemman yhteistyön edistymässä aloite Pohjolan ydinaseettomasta vyöhykkeestä on saanut uutta ajankohtaisuutta. Keskimatkan ohjus-sopimus sekä kuluvan vuoden aikana näköpiirissä olevat sopimukset tavanomaisten asevoimien rajoittamisesta Euroopassa sekä strategisesta aseistuksesta ovat vähentämässä sotilaallisten tekijöiden merkitystä Euroopassa. Mielestäni voisi hyvällä syyllä kysyä, eivätkö nämä sopimukset ole niitä laajempia eurooppalaisia turvallisuusjärjestelyjä, joita pohjoismaiset kumppanimme ovat edellyttäneet Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen yhteydessä.

Ydinasestrategioiden ja ydinpelotteen uudelleenarvioinnin tarve on nousemassa keskusteluun erityisesti sotilasliittoihin kuuluvissa maissa. Pohjolan parlamentaarikot ovat olleet aktiivisesti luomassa keskinäistä yhteisymmärrystä ja samalla vauhdittamassa virkamiestason selvitystyötä ydinaseettoman vyöhykkeen edellytyksistä. Nyt parlamenteilla on oikeus kysyä, miten virkamiestyöryhmän työ edistyy. Konkreettinen eteneminen Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen toteuttamisessa olisi vastaus Pohjolassa tunnettuun huoleen siitä, että alue jää jälkeen Keski-Euroopan aseidenriisuntakehtyksestä.

Ed. Skinnari (vastaaspuheenvuoro): Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja puuttui Pohjoismaiden neuvoston ja Itä-Euroopan maiden, erityisesti Neuvostoliiton, kanssa tapahtuvaan yhteistyöhön. Kun viime viikolla sosiaalivaliokunta oli sekä Moskovassa että Tallinnassa, niin siellä tuotiin esille erityisesti se, mikä varmaan on ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajallekin tuttu asia, että Neuvostoliiton korkein neuvosto ja sen valiokunnat haluaisivat Suomen parlamentin eri valiokuntien kanssa erittäin tiivistäkin yhteistyötä sekä eduskuntatyön organisoinnin että myös asioiden näkökulmasta. Varmasti pitäisi Suomessa riippumatta siitä, mitä Pohjoismaiden neuvosto tekee, myös miettiä, millä tavoin Suomen eduskunta tähän suhtautuu.

Samoin Eestin korkein neuvosto, joka pitää vaalinsa ensi viikonvaihteessa, on kiinnostunut nimenomaan siitä, miten parlamentarisessa järjestelmässä valiokuntatyö organisoidaan ja millä tavoin demokratia Pohjoismaissa toimii. Eli päinvastoin kuin meillä Suomessa yleensäkin, muualla maailmassa tuntuu olevan jopa lievää kunnioitusta parlamenttia ja sen työtä kohtaan.

Ed. Nyby: Herr talman, herra puhemies! Nordiska rådet genomförde för snart två veckor sedan sin 38:e ordinarie session. Det är mycket beklagligt att vi här i riksdagen inte hann granska fjolåret före den sessionen. På det här sättet kom de finländska parlamentarikerna att åka till Reykjavik utan riksdagens vägkost.

Två frågor dominerar rådets arbete år 1989, miljöfrågorna och de internationella frågorna. I oktober arrangerades en havsför-

oreningskonferens med deltagare från Nordiska rådet, sexton europeiska länder och Kanada. Konferensen resulterade i ett slutdokument, i vilket de deltagande ländernas regeringar uppmanas att vidta nationella åtgärder för att minska havsföroreningarna. Också vid årets session i Reykjavik antogs flera handlingsplaner med anknytning till miljön. Eftersom miljöfrågorna till sin natur är internationella är Nordiska rådets miljöengagemang viktigt.

För att ytterligare lyfta fram miljöfrågorna har rådet utlyst 1990 till ett miljö- och biologår. Året inleds på världsmiljödagen den 5 juni och avslutas vid samma tidpunkt ett år senare.

De internationella frågorna fick en särskild uppmärksamhet genom den tredje extra sessionen som arrangerades i Mariehamn. Den viktigaste sakfrågan var sannolikt behandlingen av ministerrådets arbetsprogram "Norden i Europa". Men den livligaste diskussionen fördes kring Nordiska rådets östkontakter, en diskussion som också i övrigt färgade höstens arbete. Nu har presidiet beslutat att sända en delegation till Moskva och de baltiska staterna. Det visar att Nordiska rådet kan lotsa också stora och nya frågor i hamn och det bådär gott för framtiden.

I ett integrerat Europa får det nordiska samarbetet en allt större betydelse. Jag är alldeles övertygad om att Nordiska rådet alltmera utvecklas till en nordisk intresseorganisation. Hittills har rådet varit ett samarbetsorgan på parlamentarisk nivå. Nu måste vi betona dess betydelse som intresseorganisation i integrationsprocessen.

I Finlands regering ansvarar en minister för det nordiska samarbetet och en annan för integrationen. Jag tror att vi nu måste fråga oss om det här arrangemanget är så lyckat eller om man borde övergå till en praxis där båda uppgifterna sköts av samma person. Personligen är jag av den uppfattningen att samma minister borde ansvara för båda frågorna. Och förstå mig rätt minister Salolainen, ministrarna Halonen och Salolainen har båda min aktning, det är inte personerna utan arrangemanget jag pratar om. Det är min förhoppning att den nordiska aspekten skall få ett stort utrymme då riksdagen den här veckan behandlar statsrådets redogörelse om vårt lands inställning till integrationsut-

vecklingen i Västeuropa. Den danska utrikesministern Uffe Ellemann-Jensen har under senare år gjort sig känd för sina förklarande uttalanden om Norden och nordiskt samarbete. Det är därför värt att notera att han i går gav en presskonferens, där han betonade betydelsen av nordiskt samarbete och framhöll den nordiska modellen som en förebild för EG. Den nordiska samhällsmodellen måste i den europeiska rikriktning som nu pågår hävda sig i kampen mot dekrafter som utgör ett hot mot den socialt sinnade demokratin och välfärdsstaten. Det här gäller också på regionalpolitikens område.

Ur den här synvinkeln är det mindre lyckligt att de fyra nordiska Efta-länderna måste samordna sina förhandlingsmål med Schweiz och Österrike som representerar en betydligt konservativare samhällsuppfattning än den nordiska. Samtidigt står Danmark utanför denna krets. Till en del kan det här kompenseras genom att de nordiska samlagsorganisationerna ges en större roll.

Herra puhemies! Pohjoismaiden neuvoston istunnossa Reykjavikissa esitin Ruotsin hallitukselle kysymyksen Ylen tv-lähetysten lähettämisestä Ruotsiin. Nyt on kulunut viisi vuotta siitä, kun silloiset pääministerit Sorsa ja Palme solmivat ns. kahvikuppisopimuksen vastavuoroisuudesta tv-ohjelmien lähettämisessä Suomen ja Ruotsin välillä. Tämän jälkeen Suomi on tehnyt päätöksen neljän lähettimen rakentamisesta Suomeen. Toistaiseksi Ruotsissa on vain yksi lähetin, ns. Nackan lähetin. Ruotsissa asuvat suomalaissiirtolaiset vaativat lisäksi lähettimien rakentamista Boråsiin, Norrköpingiin ja Göteborgiin.

Ruotsin hallituksen vastauksesta kysymykseeni kävi ilmi, että Ruotsissa vielä harkitaan satelliitin välityksellä tapahtuvaa lähettämistä. Kuluttajan kannalta tällainen vaihtoehto on huonoin ja kallein. Tämä nimittäin edellyttää kaapeliverkkoon liittymistä ja dekodieria. Koska opetusministeri Göranssonin kysymykseeni antama vastaus henki optimismia, toivon Suomen hallituksen nyt ajavan asiaa voimakkaasti. Mieluiten näen, että pääministeri Holkeri ottaisi mitä pikimmin asiassa yhteyttä kollegaansa Ingvar Carlssonin. Tv-lähetysten vaihto Pohjoismaiden välillä on kulttuuripoliittikan alueella ensimmäisen luokan kysymys.

Ed. Elo: Herra puhemies! Heti tuoreeltaan haluan lyhyesti kommentoida paria ed. Nybyn esille ottamaa asiaa. Hän valitti, ettei eduskunta päässyt ottamaan kantaa Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomukseen ennen Reykjavikin istuntoa. Se oli varmasti hankalaa siinä mielessä, ettei eduskunta pystynyt antamaan evästystä suomalaisille kansanedustajille, jotka Reykjavikin istuntoon osallistuivat, mutta toisaalta, herra puhemies, mielestäni on myös erinomaisen hyvä asia, että me voimme Reykjavikin kokouksen jälkeen kommentoida sitä, mitä Reykjavikissa tapahtui ja mitä siellä sanottiin.

Toiseksi haluaisin lämpimästi kannattaa ed. Nybyn esille ottamaa ajatusta siitä, että integraatioministeri ja Pohjoismaiden yhteistyöministeri olisivat tulevaisuudessa yksi ja sama henkilö. Mielestäni pohjoismaisen yhteistyön kehitys toisaalta ja Euroopan integraatio ja Euroopan kehitys kokonaisuudessaan toisaalta kyllä tekee ajatuksen, jonka ed. Nyby esitti, hyvin kannatettavaksi.

Herra puhemies! Kun kuuntelin puoluetoverini, ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan Markus Aaltosen puhetta, niin hänen puheestaan kyllä huokui optimismi pohjoismaista yhteistyötä kohtaan. Olen vankkumaton pohjoismaisen yhteistyön kannattaja, mutta kuitenkin olen vähän eri mieltä siitä, minkälaisessa vaiheessa Pohjoismaiden yhteistyö tällä hetkellä on. Itse olen vahvasti sitä mieltä, että Pohjoismaiden yhteistyö elää jonkinlaista kriisiä. Jos seurasi Reykjavikin istuntoa ja sen jälkeistä keskustelua, niin voidaan epäilemättä puhua tietynlaisesta kriisistä pohjoismaisessa yhteistyössä.

Voidaan myöskin sanoa, että Euroopan kehitys on ajanut ja ajamassa pohjoismaisen yhteistyön ohi ja ilmeisesti vähän ylikin. Kuten täällä on jo mainittukin, keskustelu Reykjavikissa keskittyi Euroopan kehitykseen, ei niinkään pohjoismaiseen yhteistyöhön. Sinänsä Reykjavikin keskustelun aihe oli luonnollinen nykyisessä Euroopan tilanteessa. Kuitenkin voidaan sanoa, että Pohjoismaiden jakautuminen EY- ja Efta-leiriin ei tähän mennessä ole jakanut Pohjoismaita sillä tavoin kuin se teki Reykjavikin kokouksessa, varsinkin viime viikon Pohjoismaiden ulkoministerien kokouksessa.

Nyt näyttää, herra puhemies, siltä, että Tanskasta on tulossa pohjoismaisen yhteis-



työn häirikkö, mitä osoitti sekä Uffe Ellemann-Jensenin viime viikolla pitämä puhe Turussa ja hänen kannanottonsa että myöskin hänen lehdistötilaisuutensa, johon Nyby viittasi äskeisessä puheenvuorossaan. Suomalaisen päälehtien, esimerkiksi Helsingin Sanomien, mukaan, Uffe Ellemann-Jensen on eilen uudelleen tarjonnut pohjoismaisille Efta-maille, Suomelle, Ruotsille, Norjalle ja Islannille, EY-jäsenyyttä, aivan samoin kuin hän teki Turussa. Mielestäni on suorastaan hävytöntä yhden Pohjoismaan ulkoministerin puolelta jatkuvasti tarjota muille Pohjoismaille EY-jäsenyyttä, silloin kun nämä ovat ulkoministeriensä suulla suoraan ilmoittaneet, etteivät tässä vaiheessa ole kiinnostuneet EY-jäsenyydestä. Kun esimerkiksi Ruotsin ulkoministeri Sten Andersson viime viikolla kommentoi Uffe Ellemann-Jensenin kannanottoa, hän totesi, että tämän laatuihin Tanskan ulkoministerin kanta suorastaan haittaa Efta-maiden valmistautumista nyt käynnistyviin Ees-neuvotteluihin. Eihän tästä asiasta voi olla muuta kuin samaa mieltä Ruotsin ulkoministerin kanssa.

Kun Ellemann-Jensen väittää, että kehitys on ajanut Ees-sopimuksen ohi, niin voidaan tietysti esittää kysymys: Mitkä ovat hänen perustelunsa sille? On aivan totta, että Euroopan kehitys kulkee joka päivä eteenpäin ja me saamme aina uusia tietoja uudenlaisista kehitystrendeistä, muttei mikään todiste viittaa siihen, että Ees-sopimuksesta neuvottelu olisi tullut jotenkin epäajankohtaiseksi. Itse asiassa, kuten Ruotsin ulkoministeri Sten Andersson totesi Turussa viime viikolla, kattava Ees-sopimus tulee hyvin lähelle EY-jäsenyyttä, sitomatta kuitenkaan puolueettomien maiden kantoja EY:n varsinaiseen politiikkaan.

Herra puhemies! Tilanne Pohjolassa, erityisesti hallitusten ja ulkoministerien kesken, pitää mielestäni selvittää hyvin nopeasti. Tanskan tulee kunnioittaa muiden Pohjoismaiden kannanottoja. Toivonkin, että tähän asiaan Suomen hallituksen taholta mahdollisimman nopeasti puututaan, koska tämä aivan selvästi häiritsee pohjoismaista yhteistyötä.

Kuten totesin, oma käsitykseni on, että Pohjoismaiden yhteistyö on tietynlaisessa kriisissä. Siitä epäilemättä voidaan puhua, mutta voidaan myöskin asettaa kysymys: Onko Pohjoismailla itsellään ollut osuutta

siinä, että pohjoismaisen yhteistyön kriisi on syntynyt? Kyllä kai on aivan selvää se, ettei Euroopan yhteisöihin verrattavaa dynamiikkaa ole viime vuosina ollut pohjoismaisessa yhteistyössä. Otan lyhyesti pari esimerkkiä: Pohjoismaisessa yhteistyössä on jo usean vuoden ajan puhuttu kaupan teknisten esteiden poistamisesta, asia, joka on myös esillä EY-neuvotteluissa. Euroopan yhteisössä on päästy paljon pidemmälle kaupan teknisten esteiden poistamisessa. Voidaankin sanoa, että näiden teknisten esteiden poistaminen Pohjoismaiden välillä on osoittautunut paljon sitkaammaksi kuin alun perin pystyttiin arvaamaan. Normit ja standardit poikkeavat hämmästyttävän paljon edelleen toisistaan. Niiden yhdenmukaistaminen tuntuu etenevän tavattoman hitaasti. Esimerkkinä otettakoon vaikkapa asuntovaunut: Kun jarrut saadaan standardien ja normien puolesta samanlaisiksi, niin sitten todetaan, että pituus on vielä erilainen. Se pitää saada kuntoon, ennen kuin voidaan havaita, että esimerkiksi suomalaiset asuntovaunut ovat vientikelpoisia muihin Pohjoismaihin.

Ottaisin toisen esimerkin: Se on tutkintojen yhdenmukaistaminen ja vastavuoroinen hyväksyminen eri Pohjoismaissa. Me tiedämme, että Pohjoismaiden ministerineuvosto on antanut ehdotuksensa tutkintojen vastavuoroisesta hyväksymisestä Pohjoismaissa tämän vuoden tammikuussa, siis 17.1.1990, korkeakouluissa suoritettujen vähintään kolme vuotta kestäneiden tutkintojen vastavuoroisesta hyväksymisestä. Kuitenkin ne teistä, jotka ovat ehtineet lukea hallituksen antaman selonteon, joka huomenna eduskunnassa käsitellään, ovat havainneet, että EY:ssä on päästy paljon pitemmälle. Siellä käsitellään paitsi korkeakoulututkintoja myös keskiasteen ammatillisia tutkintoja, niiden yhdenmukaistamista ja vastavuoroista hyväksymistä. Mielestäni on aika merkillistä, että me pohjoismaisessa yhteistyössä emme ole päässeet riittävällä nopeudella eteenpäin. Eli tässä on pari esimerkkiä jotka selvästi osoittavat, että EY-kehitys on ajamassa ohitsemme.

Voidaan kysyä: Miksi näin on? Miksi Euroopan yhteisön yhteistyö on paljon dynaamisempaa kuin vastaava Pohjoismaiden yhteistyö siitä huolimatta, että Pohjoismailla on, kuten olemme usein todenneet, yhteiset perinteet, historiallinen kehitys, poliittinen demokratia, kulttuuri ja suurelta osin myös



yhteinen kieli? Vastaus ei voi pelkästään olla se, että Tanskalla ja muilla Pohjoismailla on erilliset kauppapoliittiset ratkaisut. Voidaan myös asettaa kysymys: Onko pohjoismainen yhteistyö sittenkin ollut enemmän juhlapuheita kuin todellista intoa pohjoismaisen identiteetin ja yhtenäisyyden lisäämiseksi?

Herra puhemies! Joka tapauksessa näyttää siltä tänä päivänä, että jopa pohjoismaisen yhteistyön ”pyhät” saavutukset kuten yhteiset työmarkkinat, passivapaus ja sosiaaliturvasopimus ovat menettämässä merkitystään tai vaarantumassa. Kuten tiedämme, yhteisiä työmarkkinoita ollaan luomassa koko läntisessä Euroopassa eli EY:n piirissä ja toisaalta myös EY:n ja Eftan välillä, kuten huomenna annettavasta selonteosta käy ilmi. Koko Ees-alueesta tulee yhteistä työmarkkina-aluetta.

Herra puhemies! Sosiaaliturvasopimus on ollut asia, jota esimerkiksi me suomalaiset sosialidemokraatit olemme vahvasti kunnioittaneet ja pitäneet arvossa. Nyt näyttää kuitenkin siltä, että pohjoismainen sosiaaliturvasopimuskin menettää tietyllä tavalla merkityksensä, koska Euroopan yhteisöjen piirissä, myös Ees-sopimukseen, on tulossa yhteinen sosiaaliturva, miten se lopullisesti sovitaankin.

Myös passivapaudesta on valitettavasti jouduttu viime aikoina keskustelemaan. Kun Pohjoismaat saavuttivat passivapauden jo kolme vuosikymmentä sitten, niin nyt kuitenkin EY:n omasta sisäisestä kehityksestä johtuen EY vaatii, että Tanska ottaa ulko-rajoilleen passin käyttöön myös muita Pohjoismaita vastaan. Tanska on kyllä pitänyt puoliaan ja yrittänyt sanoa, että me emme ota passia käyttöön, mutta kuitenkin tästä asiasta ei ole saatu vielä lopullista ratkaisua, vaan edelleen on vaara, että passi tulee muille pohjoismaalaisille, kun me yritämme Tanskaan matkustaa. Toivottavasti kuitenkin ei näin käy, vaan passivapaus säilyy, kuten me kaikki varmasti toivomme.

Herra puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on vaatinut mietinnössään selontekoa pohjoismaisen yhteistyön tulevaisuudesta. Mielestäni vaatimus on perusteltu, ja toivottavasti hallitus myös ulkoasiainvaliokunnan vaatimusta kunnioittaa ja tuo eduskunnalle vielä kuluvan eduskuntakauden aikana selonteon siitä, miten pohjoismaista yhteistyötä Suomen näkökulmasta tulisi kehittää. Oma kä-

sitykseni on kuitenkin, ettei ilman merkittävää lisäpanostusta pohjoismaiseen yhteistyöhön voida kovinkaan pitkälle edetä. Me tarvitsemme vahvempaa pohjoismaisen yhteistyön rakennetta, ja meidän on myös vahvistettava päätöksentekoprosessia pohjoismaisen yhteistyön piirissä.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Elo polemisoi ed. Aaltonen vastaan. Kun on nyt aivan selvästi nähtävissä, että neljän edellisen, laajaa poliittista kirjoa edustavan puheenvuoron käyttäjän kannat ovat dramaattisesti ristiriidassa toistensa kanssa, niin tämä kaipaa ehdottomasti välittävää puheenvuoroa.

Herra puhemies! Tilanne on se, että tässä törmäävät yhteen oikeutettu optimistinen käsitys pohjoismaisen yhteistyön tarpeesta ja oikeutettu pessimistinen käsitys siitä, missä jamassa yhteistyökoneisto tällä hetkellä on. Sen verran hyvä koneisto Pohjoismaiden neuvostolla on, että sitä olisi sääli jättää puskuttamaan tyhjää, mutta rasvauksella ja ruosteenestokäsittelyllä on kiire.

Herra puhemies! Haluaisin korostaa, että Pohjoismaiden neuvostoa ja yhteistyökoneistoa tarvitaan nyt enemmän kuin milloinkaan aikaisemmin juuri eurooppalaisen integraatiotilanteen vuoksi. Kuitenkin jotta tämä koneisto voisi toimia, se edellyttää, että Pohjoismaiden neuvosto määrätietoisesti kehittyä sisänpäin lämpiävästä, pohjoismaiseen sisäpolitiikkaan yksin keskittyvästä klubista ulospäin suuntautuneeksi ja tarpeen vaatiessa hiukan aggressiiviseksi Pohjoismaiden etujärjestöksi yhdentyvässä Euroopassa.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! En halua sekaantua sosialidemokraattisten kansanedustajien keskinäiseen välien selvittelyyn.

Kun totesin myös ed. Elon puheenvuoron ilmentävän hyvin voimakasta pessimismia Pohjoismaiden neuvoston toimintaan ja tulevaisuuteen, niin haluaisin tässä yhteydessä todeta suunnilleen samaan tapaan kuin edellä ed. Björklund: Pohjoismaiden neuvoston jäsenyyteen kuuluvilla kaikilla mailla, kaikilla Pohjoismailla, on paljon yhteistä tärkeää tehtävää. Luulisi sillä olevan tulevaisuutensa Pohjolan maiden keskeisen yhteistyön kannalta. Viime aikoina, kun on ollut esillä

yhteyksien laajentaminen myös Neuvostoliiton suuntaan, ehkä Itämeren muiden maiden suuntaan, niin tämän luulisi antavan virikettä ja innostusta tuon yhteistyön kehittämiseen.

Haluaisin, herra puhemies, tässä yhteydessä kuitenkin kiinnittää huomiota siihen seikkaan, joka täällä jo aiemmin tuli esiin, että Pohjoismaiden neuvoston kertomusta ei saatukaan ajallaan eduskunnan käsittelyyn. Luulisin, että olisi välttämätöntä tarkastella jääviyssäännöksiä uudelleen, tai sitten eduskuntaryhmien on palattava kysymykseen, keitä ulkoasiainvaliokuntaan ehdotetaan valittavaksi. Tämä nykyinen käytäntö on jossain määrin hankala, kun Pohjoismaiden neuvoston jäsen ei voi osallistua asian käsittelyyn valiokunnassa.

Ed. Hetemäki-Olander (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pari asiaa. Ensinnäkin kiitokset ed. Laineelle siitä optimisista, mitä hän kuitenkin halusi osoittaa pohjoismaista yhteistyötä kohtaan. Totean, että valtuuskunnan puolesta kertomus tuli niin ajoissa kuin se voidaan saada, mutta nämä jääviyskysymykset ovat vaikeita, ja se oli este asioiden käsittelyyn. Mutta selvää on, että jääviyskysymyksiä on mietittävä.

Olen pyytänyt puheenvuoron, jossa tulen yksityiskohtaisemmin puuttumaan niihinkin asioihin, joihin ed. Elo puheenvuorossaan puuttui. Mutta minusta oli uskomatonta kuunnella sitä kielteisyyttä ja sitä kritiikkiä, joka ed. Elon puheenvuorossa tänä päivänä oli näkyvissä. Minusta tuntuu, että ed. Elo, joka oli hyvä ja ansiokas jäsen pohjoismaisessa yhteistyössä vielä muutama vuosi sitten, on jättänyt vanhan levyn päälle. Mistä hän puhui? Hän puhui siitä, että kaupan esteet vielä hirtävät, ja tutkintojen vastavuudesta. Ed. Elo on luottanut niihin tietoihin, jotka lehdistössä annetaan Reykjavikin istunnosta. Niissä kerrotaan ministerien hauska lomanvietosta Reykjavikissa eikä siitä vakavasta työstä, jota me kansanedustajat päivittäin aamusta iltaan teemme, eikä niistä päätöslauselmista, jotka siellä saadaan aikaiseksi.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan aivan lyhyesti todeta, että eduskunnan varapuhemies Hetemäki-Olander otti esille nämä hauskat kokoukset ja

illanvietot, en minä ottanut esille niitä, eivätkä ne kuulu minun mielestäni vakavaan keskusteluun pohjoismaisesta yhteistyöstä. Henkilökohtaisesti olen kyllä sitä mieltä, niin kuin totesin pariin kertaan, Euroopan yhteisön kehitys on ajamassa pohjoismaisen yhteistyön ohitse. Minä en muuten mitenkään erityisen pessimistinen ole, vaan olen optimisti, jos pohjoismaista yhteistyötä vahvistetaan sekä päätöksentekoprosessin että myös sihteeristön osalta.

Ed. Hetemäki-Olander (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyydän saada palata omassa puheenvuorossani tarkemmin muutamiin muihin asioihin.

Ed. Metsämäki: Arvoisa puhemies, värderade talman! Ensin jokin sana edustajatoverilleni Mikko Elolle. Hänen pessimististä näkemystään pohjoismaisesta yhteistyöstä en ainakaan minä voi jakaa. Euroopan kehitys kulkee omaa latuaan, mutta Pohjoismaathan ovat siellä mukana hyvin monella tavalla, eikä se minun ymmärtääkseni aja pohjoismaisen yhteistyön yli eikä häiritse sitä kehitystä, joka Pohjoismaiden välillä on. Ehkä ed. Elo, joka nyt on siirtynyt Euroopan neuvostoon, näkee asiat Euroopan neuvoston näkökannalta. Meillä, jotka teemme työtä edelleen Pohjoismaiden neuvostossa, on tästä asiasta ehkä hieman toisenlainen ja positiivisempi kuva. Tietenkin jokainen organisaatio kaipaa ruosteenestoa ja rasvausta, niin kuin ed. Björklund totesi, ja sitä kaipaa varmasti myös Pohjoismaiden neuvosto. Siitä ei ole kiinni, mutta perusrakenne, päämäärät ovat edelleen hyvät ja kannatettavat. (Ed. Elo: Ellemann-Jensen tarvitsisi vähän homeenestoinetta!) — Ilmeisesti.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvostossa oli vuosi 1989 käänteentekevä erityisesti kahdessa asiassa. Ajattelen lähinnä integraatiokeskustelua, joka käynnistyi Pohjoismaiden neuvoston 37. istunnossa Tukholmassa ja jota ansiokkaasti jatkettiin Maa-riahaminassa pidetyssä kolmannessa ylimääräisessä istunnossa, sekä tämän lisäksi presidentti Mihail Gorbatshevin Finlandiallossa pitämän puheen ja Pohjoismaiden neuvostolle osoitetun vierailukutsun aiheuttamia reaktioita ja päätöksiä.

Integraatiokeskustelun keskeisenä asiakirjana on ollut Pohjoismaiden ministerineuvos-

ton työohjelma Pohjoismaat ja Eurooppa sekä Pohjoismaiden neuvoston kansainvälisen yhteistyökomitean loppuraportti. Molemmat asiakirjat ovat olleet kaikkien PN:n valiokuntien käsittelyssä. Ne ovat molemmat erittäin laajoja ja seikkaperäisiä, eikä niitä vielä voida katsoa läheskään loppuunkäsittelyiksi, vaan niihin joudutaan palaamaan myös tulevaisuudessa. Työohjelmassa käsiteltiin Pohjolaa kotimarkkina-alueena, pohjoismaista kulttuuria, koulutusyhteistyötä, pohjoismaalaisten oikeuksia, ympäristöpolitiikkaa ja työmarkkina- sekä työympäristöpolitiikkaa. Myös tiedottamiseen, joka liittyi oleellisesti kaikkiin näihin osa-alueisiin, puututtiin ministerineuvoston työohjelmassa.

Edellä mainitsemani esimerkit eri yhteistyösektoreista ovat kaikki Suomen ja pohjoismaisen yhteistyön kannalta tärkeitä osa-alueita. Niiden kehittämiseksi on kuitenkin vielä tehtävä paljon työtä, ja työtä on vielä paljon jäljellä ennen kuin voimme sanoa, että kaikki yhteistyön esteet on raivattu pois ja voimme todeta, että pohjoismaainen yhteistyö todella toimii.

Muistutan vain mieleen, että Pohjoismaiden neuvoston talousvaliokunta on edellyttänyt, että kaupan esteet Pohjoismaiden väliltä on poistettava täysin viimeistään vuoden 1992 kuluessa. Tiedämme kuitenkin kaikki, että suosituksista on pitkä matka todellisiin päätöksiin. Pohjoismaisen yhteistyön kaikinpuolinen kehittäminen on kuitenkin meille elintärkeää, ja uskon myös, että pohjoismaisen yhteistyö ja siitä saadut kokemukset auttavat meitä nyt, kun joudumme valmistautumaan suuremmissa puitteissa tapahtuvaan eurooppalaiseen yhteistyöhön.

Toisena uutena asiana mainitsen Pohjoismaiden neuvoston kansainvälistymispyrkimykset. Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajistolla ja valiokunnilla on jo aikaisemmin ollut yhteyksiä Eurooppaan, mm. useisiin kansainvälisiin järjestöihin ja Euroopan neuvostoon. On järjestetty kansainvälisiä ympäristökonferensseja, joihin on kutsuttu naapurivaltioiden parlamenttien edustajia. Kontakteja ei kuitenkaan ole ylläpidetty minkään yksittäisen maan parlamenttiin tavalla, joka esimerkiksi eduskunnassa on tapana.

Pohjoismaiden neuvoston antama vastaus presidentti Mihail Gorbatshevin Finlandia-talossa pitämässä puheessa esittämään vierai-

lukutsuun on siis tässä mielessä käänteentekevä. Tänään tiedämme jo, että Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajisto on päättänyt toteuttaa matkan myöhemmin keväällä. Tämä päätös on historiallinen ja merkitsee sitä, että Pohjoismaiden neuvoston ensimmäinen varsinainen neuvottelukosketus jonkin yksittäisen valtion parlamenttiin tapahtuu itäisen naapurimme Neuvostoliiton kanssa. Tämä on toisaalta luonnollistakin, sillä onhan kaikilla Pohjoismailla jotain yhteistä Neuvostoliiton kanssa. Suomi ja Norja ovat rajanaapureita. Ruotsilla ja Islannilla on Neuvostoliittoon rajoittuvia merialueita. Myös Tanskalla on Itämeri yhteisenä vesistönä ja kulkuväylänä.

Näennäisestä yksimielisyydestä huolimatta ei vierailupäätös kuitenkaan ollut kaikille osapuolille helppo. Pohjoismaista löytyy edelleen monilla tahoilla erittäin varovaista, etten sanoisi traumaattista, suhtautumista itäiseen naapuriimme. Me suomalaiset ja etenkin suomalaiset sosialidemokraatit tervehdimme kuitenkin ilolla tapahtunutta ja toivomme sen johtavan lisääntyvään kanssakäymiseen ja yhteistyöhön Neuvostoliiton ja sen eri osa-alueiden, erityisesti Baltian maiden ja Neuvosto-Karjalan, kanssa.

Pohjoismaiden neuvostossa tapahtunut kehitys ja tehdyt kansainvälistymispäätökset eivät ole sattuman sanelemia eivätkä sensaation tavoittelua vaan pitkän historiallisen kehityksen tulosta. Euroopassa ja erityisesti Itä-Euroopassa tapahtunut kehitys ja yhteiskunnallinen muutos oli nyt se tekijä, joka sopivasti auttoi Pohjoismaiden neuvoston päätöksentekoa.

Pohjoismaiden neuvoston ja Neuvostoliiton parlamentin väliset keskustelut tulevat suunnitelmien mukaan käsittämään mm. ympäristöyhteistyötä, kulttuurivaihtoa ja taloudellista yhteistyötä. Nämä ovat myös pohjoismaisen yhteistyön vahvoja osa-alueita, joten yhteistyön laajentaminen Pohjoismaiden naapuristoon tuntuu luontealta.

Värderade talman! Nordiska ministerrådet föreslog år 1989 en nedskärning av fyra olika kulturinstitutioner. Åtgärden har dels oroat alla de människor som har arbetat inom institutionerna och nu känner sin ställning och utkomst hotad och dels de människor som anser att verksamheterna är värda att bibehållas och utvecklas.

Det mest kända av de indragningshotade institutionerna är Nordiska institutet för samhällsplanering i Stockholm (Nordplan). De övriga är Sjörättsinstitutet i Oslo, Ostasiatiska institutet i Köpenhamn och Nordiska institutet för folkdiktning i Åbo.

Som vi märker har ministerrådets inskränkningshot drabbat jämlit alla de fyra nordiska länderna. Antagligen med den baktanken att det då skulle vara lättare att godkänna ifrågavarande inskränkningar. På Reykjaviksessionen kunde man dock enas om att ärendet ännu undersöks och att ministerrådet därefter kommer med ett nytt förslag till Nordiska rådet.

En orsak till ministerrådets tilltag är utan tvekan det kulturprogram som kulturministrarna föredrog för Nordiska rådets session i Stockholm för ett år sedan och som godkändes av sessionen. Det fatala med programmet var att man inte samtidigt försäkrade sig om tillräckliga budgetmedel för genomförandet av programmet. Nu är man tvung att med milt våld försöka lösgöra pengar från andra ändamål inom kulturbudgeten.

Ministerrådets förfaringsätt lämnar också mycket övrigt att önska. För det första vill man sätta stopp för välfungerande verksamheter, till och med sådana som Nordiska rådet nyligen har värderat och ansett behövliga och ändamålsenliga. För det andra presenterades indragningsplanerna utan att man på något sätt hade sökt ersättande finansieringsmöjligheter. För det tredje har ministerrådet framlagt sitt förslag utan att på något sätt i förväg ha diskuterat med de berörda parterna. Och för det fjärde borde man ha informerat Nordiska rådet innan man tillsatte indragningsarbetsgruppen så att de nordiska parlamentarikerna skulle ha haft möjlighet att göra prioriteringar och ge sin syn på indragningarna.

Arvoisa puhemies! Parlamentaarikkojen ja ministerineuvoston välistä yhteistyötä vai-  
vaavat selvät tietokatkot, jotka eivät ole omiaan parantamaan yhteistyön tuloksia. Tästä syystä näkisin, että Pohjoismaiden neuvoston ja Pohjoismaiden ministerineuvoston välisiä kontakteja olisi tiivistettävä ja tiedotustoimintaa pohjoismaisella taholla yhtäällä ja kansallisella taholla toisaalla lisättävä. Ensimmäiset askeleet tähän suuntaan on eduskunnassa jo otettu Pohjoismaiden

neuvoston sihteeristön ja eduskunnan valiokuntalaitoksen välisen tiedonkulun lisäämiseksi.

Kun Pohjoismaiden neuvoston kokouksien päätöksistä annetaan valiokuntasihteeille raportit, pidän tätä erittäin tarpeellisenä, koska se helpottaa yhteistyön tulosten seuranta ja koordinoitua. Tätä toimintaa voidaan tulevaisuudessa vielä varmasti kehittää.

Ed. Väänänen: Herra puhemies! On oikeastaan loppujen lopuksi myönteistä, että Pohjoismaiden neuvoston toimintakertomus tulee eduskunnan käsittelyyn vasta neuvoston istunnon jälkeen. Näin on nyt mahdollista ajalla ja rauhassa paneutua siihen ulkoasiainvaliokunnan mietinnön pohjalta ja omistaa sille ja yleensä neuvoston työn analysoinnille enemmänkin aikaa kuin kiireesti käsitellylle kertomukselle istunnon aattopäivinä olisi ollut mahdollista.

Siinä mietinnössä, jonka ulkoasiainvaliokunta on antanut Pohjoismaiden neuvoston vuoden 1989 toiminnasta ja jota laadittaessa — niinkuin täällä on todettu — valiokunnan Pohjoismaiden neuvostoon kuuluvat jäsenet eivät ole voineet olla mukana, huomio kiintyi eräisiin toisaalta neuvoston ja toisaalta Suomen kannalta ajankohtaisiin kysymyksiin.

Ensinnäkin valiokunta on nyt, kuten kahdessa edellisessä mietinnössään, ottanut myönteisen kannan pohjoismaisen yhteistyön ja Euroopan yhdentymiskysymyksen väliseen suhteeseen. Valiokunta näyttää myös pitävän suotavana, että Suomen aikanaan tekemän varauksen ulkopuolelle jääviin kansainvälisiin kysymyksiin voidaan nyt pohjoismaista yhteistyötä laajentaa.

Pohjoismaisen näkökulman esittämistä kansainvälisissä yhteyksissä yleensä valiokunta pitää toivottavana, samoin kuin kansanedustajaton yhteyksiä eri kansainvälisiin järjestöihin. Helsingin-sopimuksen esittämättä valiokunnan mielestä Pohjoismaiden ulkopoliittista yhteistyötä ja keskustelua voidaan näin ollen lisätä neuvostossa. Nämä ovat periaatteita, jotka mahdollistavat Pohjoismaiden neuvoston työn uusissa olosuhteissa ja rohkaisevat sitä uudella tiellä. Tämä periaate on mielestäni ollut sen vuoksi erittäin tärkeää mietinnössä esittä.

Valiokuntakin on pannut merkille, että Pohjoismaiden yhteistyö ei kaikilta osin ole

ollut riittävän joustavaa. Kotimaan puheena ollen paneekin mielihyvin merkille, että valiokunta pitää tarpeellisena eduskunnan eri valiokuntien mukaan kytkemistä yhteistyöhön ehdottamalla, että valiokunnat antaisivat ulkoasiainvaliokunnan lisäksi lausuntonsa oman alansa osuudesta Pohjoismaiden neuvoston työstä. Näin voidaan Pohjoismaiden neuvoston hyvin monipuolinen työ hyödyntää tähänastista paremmin myös kotimaassa. Välttämätöntä on myös, että Pohjoismaiden neuvoston ministerineuvosto esittää oman erillisen kertomuksensa työstään ja että tämäkin tulee eduskunnan tietoon nykyistä paremmin.

Kun Pohjoismaiden neuvoston työtä sitten arvioi paitsi valiokunnan mietinnön myös vasta pidetyn istunnon kokemusten valossa, korostuvat sekä myönteiset että kielteiset puolet. Kielteisiä puolia on neuvoston hitaanlainen, empivä suhtautuminen esimerkiksi uusiin kansainvälisiin tilanteisiin ja mm. Euroopan yhdentymiseen. Toisaalta on mielihyvin todettava, että neuvosto on ympäristönsuojelukysymyksissä, nimenomaan kansainvälisessä ympäristönsuojelussa, ollut erittäin aktiivinen ja tuloksiltaan onnistunut.

Muuten täytyy sanoa, että suomalainen Reykjavikin istunnossa hämmästeli ministeri Taxellin puheenvuoroa, jota on kai kutsuttava parlamentaariseksi joutsenlauluksi sen vuoksi, että olen ymmärtänyt, että hän jättää lähiaikoina politiikan ja niin myös Pohjoismaiden neuvoston työn. Hän korosti erityisesti Pohjoismaiden neuvoston kahta epäonnistumista mutta mielestäni jätti hyvin vähälle tilalle kaiken sen myönteisen, mitä pohjoismaisessa yhteistyössä on näiden vuosikymmenten aikana saatu tehdyksi. Täytyy myös yhtyä siihen kritiikkiin, mitä Tanskan pääministeri ja ministeri Uffe Ellemann-Jensen nyt juuri ovat saaneet täällä sen vuoksi, että he EY-valtiona ovat astuneet tavallaan Pohjoismaiden neuvostossa yli aidan ja esittävät sellaisia uudenlaisia kehitysnäkymiä, kuten esimerkiksi pääministeri Schlüter, joka toteaa, että Ruotsi ja Norja tulevat hänen vakaumuksensa mukaan siirtymään ennen pitkää EY:hyn suoraan ilman Eftan välitystä.

Jos Euroopan yhdentyminen olikin istunnon heikko kohta tässä asiassa ja erityisesti Tanskan menettely, todellakin ympäristökysymyksissä neuvosto oli aloitteellinen ja tu-

loksekas. Pohjolan parlamentaarikot ovat täysin tiedostaneet ympäristökysymysten merkityksen yhteispohjoismaisessa ja kansainvälisessä työssä. Sosiaali- ja ympäristövaliokunnan asialista oli nyt istunnon suurin ja käsitti yhtä paljon asioita kuin muiden valiokuntien listat yhteensä. Kun meriensuojelu- ja ilmansuojeluehdotukset käsiteltiin, parlamentaarikkojen aktiivinen kritiikki ministerineuvoston ehdotuksia kohtaan oli kiihkeää ja ankaraakin mutta ministerineuvostoa kohtaan yhteistyöhenkistä. Suomalaisen aloite Kalottialueen suojelun rahoituksesta hyväksyttiin yksimielisesti neuvoston suositukseksi jne.

Parlamentaarikot pitivät erityisen tärkeänä, että Pohjolan ulkopuolelta, Neuvostoliitosta ja itädemokratioista, tulevat saasteet saadaan kuriin mahdollisimman pian ja että yhteispohjoismaisin, eurooppalaisin ja kansainvälisin rahoitusjärjestelmin suojelutekniikkaa ja alan tietämystä saadaan viedyksi saastuttajavaltioihin mahdollisimman nopeasti. Tässä suhteessa — haluan vielä korostaa — istunto olikin erittäin myönteinen tapahtuma ja todistus pohjoismaisesta yksimielisyydestä.

Pohjoismaiden neuvoston vasta päättyneen Islannin-istunnon julkisuudessa saama jälkikuva on kuitenkin varsin masentava. Neuvoston työ — näin muuankin pääkaupunkilehti kirjoittaa — tullaan muistamaan juhlivana kongressina, ja toinen sanoo, että Pohjoismaiden neuvosto kutistuu seurapiiritapahtumaksi. Hämmästyttäviä väärintulkintojakin julkisuudessa esiintyi. Muun muassa todettiin, että suomalaiset kansanedustajat lähtevät Reykjavikin kokoukseen ajamaan ahtaasti suomalaisten äänestäjien toivomuksia.

Näin käsiteltiin suomalaisten ehdotus toksikologian eli myrkkyjä elintarvikkeissa ja muissa valmisteissa analysoivan Kuopion yliopiston laitoksen saamisesta yhteispohjoismaiseksi instituutioksi. Suuri pääkaupunkilehti totesi, että suomalaiset haluavat siirtää oman laitoksen kustannukset näin muiden Pohjoismaiden maksettaviksi. Kyseessä oli kuitenkin neuvoston kansainvälisen komitean ja taloudellisen toimintasuunnitelman edellyttämä ehdotus saada Pohjoismaihin alan toksikologian yhteislaitos EY-maiden tavoin. Kun Kuopion yliopiston yhteydessä on jo ainoa Pohjoismaiden jo toimiva viral-



lisluonteinen ja Oecd:n kriteerein toimiva laitos, suomalaiset aloitteen tekijät esittävät sen laajentamista kaikkia Pohjoismaita palvelevaksi. Näin uutta laitosta ei tarvitsisi perustaa Pohjoismaihin. Harvinaisen kynnisesti siis käsitettiin suomalaisten tekemä aloite suomalaisella taholla.

Julkisuudessa PN:n istunnot käsitetään usein tanssiksi ja juhlinnaksi. Niin nytkin. Työssä pidemmältä mukana olleille istunto valiokuntineen on täyspäiväistä työtä. Heille on vähemmän miellyttävää nähdä osallistumistaan käsiteltävän, kuten sitä käsittelee julkisuudessa se, jolla ei ole aikaa eikä tilaisuutta, ehkä ei aina haluakaan, syventyä istunnon asiakirjoihin ja kulkuun. Heidän tekstinsä ruokkii lukijakunnan, laajan suomalaisen väestön, käsityksiä siitä, että PN vie tarpeettomasti suomalaisten kansanedustajien aikaa kotimaan asioilta. Kirjoittelu vie siihen, että neuvostosta tulee ministereiden ja virkamiesten pelikaukalo, josta parlamentaarikit katsovat parhaaksi jäädä pois. Se on byrokratian lopullinen voitto.

Toisaalta PN:n työ uusien tilanteiden nopeasti edetessä on myös vakava haaste Pohjoismaiden neuvostolle. Huomaako se etsikköaikansa? Entä paljon puhutut suhteet itään? Kuvaavaa on Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajiston pysähtynyt suhtautumistapa uuden idäntilanteen edessä. Neuvoston ympäristövaliokunta halusi ruotsalaisten ehdotuksesta kesäkokouksensa yhteydessä käydä tutustumassa Eestin saastepäästötilanteeseen, jonne nyt suunnataan yhteispohjoismaista rahoitusta. Juuri Baltiasta tulevat pahimmat päästöt Suomeenkin ja muuhun Pohjolaan. Väestö siellä toivoo yhteyksiä näissä kysymyksissä Pohjoismaiden neuvostoon. Puheenjohtajisto hylkäsi esityksen, ei taloudellisista syistä, sillä siihen ei ollut aihetta, vaan siksi, että valiokunnat eivät ennenkaan ole menneet Pohjolan ulkopuolelle. Ympäristövaliokunta tutustuu kesäkokouksessaan niin muodoin nyt ongelmien asemesta Gotlannin ruusutarhoihin.

Mielestäni aika ja parlamentaarikit alkavat jo mennä PN:n byrokratian ohi. Suomalainen PN on, yhtä kaikki, kaikkina näinä vuosikymmeninä ollut arvokas ja on edelleen arvokas instituutio. Pohjola ei ehkä välttämättä ole tarvinnut Suomea mutta Suomi Pohjolan yhteyttä. Juuri nyt onkin estettävä Pohjoismaiden neuvoston byrokratisoitumi-

nen ja luutuminen. Hyödyllistä olisi, että suomalaiset, jotka suhtautuvat pessimistisesti tähän yhteispohjoismaiseen instituutioon, miettivät, onko todellakin syytä pessimismiin. Eikö nyt olisi päinvastoin Pohjoismaiden neuvoston kilven kiillottamisen aika? Ehkä hyödyllistä olisi myös se, että julkinen sana meillä arvioisi vielä kertaalleen, onko sen yksipuolinen kynnisyys Suomen kannalta paras tapa suhtautua Pohjoismaiden neuvostoon ja yleensä pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on useissa puheenvuoroissa hivenen ihmetelty ministeri Taxellin puheenvuoroa Pohjoismaiden neuvoston kokouksessa. Minäkin yllätyin siinä mielessä, että se ehkä oli hivenen tai aika paljonkin arvosteleva. Mutta haluan omasta puolestani korostaa, että RKP:n piirissä on yleisesti se käsitys, että Pohjoismaiden neuvoston työllä on erittäin suuri merkitys Suomelle ja uskomme, että tämän yhteistyön merkitys tulee kasvamaan siinä uudessa integroitumiskehityksessä, jossa juuri nyt olemme. Näkemykseni mukaan myös ne tulokset, jotka olemme saavuttaneet yhteistyössä, ovat rohkaisevia tulevaisuutta ajatellen.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun mielestäni Pohjoismaiden neuvostolla on oma tärkeä tehtävänsä Euroopan uudessa tilanteessa, ja siinä mielessä Suomen on sekin elin käytettävä niin hyvin hyödykseen kuin se on mahdollista. Näyttää vain siltä, että on sitten kysymys Suomen eduskunnasta tai Pohjoismaiden neuvostosta, yksistään jo henkilöresursit alkavat olla niin kovalla koetuksella, että tämä varmasti rajoittaa sitä, millä tavoin Pohjoismaiden neuvosto pystyy uuteen tilanteeseen vastaamaan.

Mutta ed. Väänänen puheenvuoroon haluan siinäkin suhteessa eräiltä osin yhtyä ja sitä täsmentää siinä mielessä, että olen hänen kanssaan samaa mieltä ulkoasiainvaliokunnan viimein kannakseen ottamasta näkökulmasta, että Pohjoismaiden neuvoston mietintö lähetetään eri valiokuntiin.

Pohjoismaiden neuvoston työhön ei ole ollut niinkään mikään ulkopoliittinen ongelma, vaan ongelmat ovat aika usein olleet esimerkiksi sosiaalivaliokunnan sektorissa: työvoima- ja siirtolaisasiat. Eläkeasiat ovat

tulleet entistä tärkeämmiksi, koska se väestö, joka Suomesta on viime vuosikymmeninä muuttanut, alkaa olla Ruotsissa eläkeiässä. Kysymys on nyt siitä, millä tavoin eläke-edut käytännössä oikein toimivat niiden suomalaisten osalta, jotka haluavat viettää eläkepäivänsä Suomessa. Toisaalta työvoimapula on Pohjoismaissa yleinen. Tällä hetkellä Ruotsi yrittää saada Suomesta työvoimaa, ja vastaavasti eri paikkakunnilta erilaiset toimenpiteet on valjastettu, jotta Ruotsista saataisiin suomalaisia takaisin. Näyttää myös siltä, että Baltian maista, erityisesti Eestistä, Suomen kautta työvoimaa pyrkii valumaan Ruotsiin niin paljon kuin se käytännössä on mahdollista, joten yhteisiä ongelmia riittää.

Ed. Melin: Herr talman! Som av Nordiska rådets berättelse för 1989 framgår har den ekonomiska integrationen i Västeuropa under de senaste åren ryckt fram till en dominerande plats både i det nordiska samarbetet och i de enskilda nordiska ländernas politik.

En önskan att stärka den europeiska dimensionen i det nordiska samarbetet har varit ett genomgående tema i rådets debatter, så också nu senast i Reykjavik. Det interna rådsarbetet har kännetecknats av en stor aktivitet i dessa frågor och det kan med tillfredsställelse noteras att tendensen härvidlag ytterligare har förstärkts under senaste verksamhetsår.

De officiella standpunkterna i de nordiska länderna har förutsatt en nordisk linje som ett alternativ till gemensamma förhandlingar genom Efta med den europeiska gemenskapen eller ett alternativ till ett rent bilateralt agerande för de enskilda medlemsländerna i förhållande till den europeiska gemenskapen.

Nordiska rådet har därför understrukit vikten av att utnyttja den kompetens och den organisation som det nordiska samarbetsmaskineriet har. Det är all orsak att i dagens läge betona denna aspekt på nordiska samarbetet. Under åren 1988 och 1989 hade Nordiska rådet en särskild internationell kommitté tillsatt av presidiet som drog upp riktningen för rådets arbete med internationella frågor och särskilt integrationsfrågorna.

Rådet har inlett ett omfattande arbete för att genomföra kommitténs olika förslag. De med tanke på integrationsutvecklingen emel-

lertid viktigaste förslagen, ett permanent utskott för internationella frågor och ett särskilt ministerråd för utrikeshandelsministrarna, har ännu inte förverkligats. Särskilt frågan om ett internationellt utskott har enligt mitt tycke förhållats och har nu begravts i en ny organisationskommitté.

Herra puhemies! Pohjoismaiden neuvosto tarvitsee kansainvälisen valiokunnan, joka oli neuvoston presidion asettaman kansainvälisen komitean tärkeimpiä ehdotuksia vuonna 1988. Se voisi toimia neuvoston integraatiovaliokuntana ja vastata muiden kansainvälisten kysymysten koordinoinnista. Esityksen mukaan uusi valiokunta vastaisi mm. Euroopan kysymysten yhteensovittamisesta Pohjoismaiden neuvostossa sekä siihen liittyvästä selvitys- ja ohjelmatyöstä. Lisäksi uusi elin voisi avustaa puheenjohtajistoa päivittäisten kansainvälisten yhteyksien hoitamisessa.

Viimeaikainen kehitys sekä Itä-Euroopassa että Euroopan talousaluetta koskevien neuvottelujen yhteydessä on osoittanut, että Pohjoismaiden neuvoston asema nyt olisi vahvempi, mikäli uudet elimet olisi perustettu jo vuosi sitten pidetyssä istunnossa, kuten komitea ehdotti. Pohjoismaiden neuvoston olisi nyt nopeasti koottava voimansa ja saatava aikaan organisaatio, joka antaa neuvostolle mahdollisimman hyvät edellytykset toimia Pohjoismaiden puolestapuhujana Euroopassa, sekä lännessä että idässä.

Käsitykseni mukaan juuri tällä hetkellä olisi ennen kaikkea huolehdyttävä siitä, että pohjoismainen yhteistyö voisi toimia mahdollisimman hyvin perustettavan Euroopan talousalueen Ees:n sisällä ja että Pohjoismaiden parlamentaarikoilla olisi hyvät edellytykset osallistua tulevaan parlamentaarikkotoimintaan Ees-tasolla. Näin voimme hyödyntää nykyisen yhteistyömme tuloksia ja laajan yhteistyöverkostomme sekä varmistaa Pohjoismaille vaikutusvaltaisen aseman Euroopassa.

Eftan parlamentaarikkokomiteassa on parhaillaan valmisteilla esitys uuden parlamentaarikkoelimen luomisesta Efta-maiden parlamenttien ja Euroopan yhteisön parlamentin yhteistyötä silmällä pitäen. Pidän luonnollisena, että Pohjoismaiden neuvoston kokemuksia käytetään tässä yhteydessä ja että neuvoston sisällä luodaan elin Ees-



kysymyksiä varten. Ehkä yli puolet niistä kysymyksistä, jotka käsitellään Pohjoismaiden neuvostossa, tulee esille pian perustettavan Euroopan talusalueen Ees:n puitteissa. Päällekkäisen käsittelyn välttämiseksi olisi tarkoin harkittava, kuinka Ees-kysymyksiä valmistellaan pohjoismaisella tasolla.

Olen ilokseni huomannut, että tämän suuntaisia puheenvuoroja on esitetty myös Pohjoismaiden neuvoston istunnossa Reykjavikissa. Paras vaihtoehto mielestäni on, että aikaisemmin mainitsemani esitys kansainvälisestä valiokunnasta toteutetaan nopeasti. Jos valiokuntaa ei haluta, voisi kysymykseen tulla esimerkiksi puheenjohtajiston asettama komitea. Neuvoston uusi organisaatiokomitea voisi tehdä esityksen tästä vielä kevään aikana.

Ed. Hetemäki-Olander: Herra puemies! On ollut kiinnostavaa seurata keskustelua ja kiinnostavaa oli myös lukea puheenvuorot, jotka lähetekeskustelussa käytettiin. Niissä on jo selvästi, niin kuin tässäkin keskustelussa, edistymisen maku. Koska olen Pohjoismaiden neuvoston pitkäaikainen jäsen, olen elänyt ne ajat, jolloin korkeintaan yksi puheenvuoro, valtuuskunnan puheenjohtajan puheenvuoro, käytettiin, kun puhuttiin pohjoismaisesta yhteistyöstä. Nythän meillä on suorastaan komea lista henkilöitä, jotka ovat asiasta kiinnostuneet ja haluavat esittää oman näkemyksensä. Siinä suhteessa minusta aika on hyvä ja olemme siis itse asiassa edenneet asioissa. Ensin muutamia kommentteja käytettyihin puheenvuoroihin, jopa Reykjavikissa käytettyihin.

Tämä tuntuu jo vanhan kertaamiselta, mutta itsekin olin kovin pettynyt opetusministeri Taxellin puheenvuoroon, koska olen oppinut sekä häntä että Svenska Folkpartietia pitämään lämpiminä pohjoismaisen yhteistyön ystävinä, jopa yhteistyön, joka on puolueen olemassaololle välttämätön. Pessimismi, joka kuvastui hänen puheenvuoroissaan, aiheutti mielipahaa, ainakin minulle. Olisin toivonut, että ministeri Taxell olisi ollut mukana ja kertonut vähän tarkemmin, mitä hän oikein ajoi takaa puheenvuorollaan.

Ed. Elolle minulla jo oli mahdollisuus hiukan vastata aikaisemmin, mutta haluaisin vielä muutamalta osin puuttua hänen puheenvuoroonsa. Hän esimerkiksi toteaa, että

passivapaus, työmarkkinat ja sosiaaliturvasopimus ovat menettämässä merkitystään Euroopan yhdentymisessä. Tietysti ne ovat pohjoismaisesti sillä tavalla menettämässä merkitystään, että on tulemassa suurempi kokonaisuus. Mutta sehän tarkoittaa näiden erinomaisten asioiden merkityksen laajentumista, ja sillä tavalla Pohjoismaat ovat osaltaan tehneet merkittävää työtä edesauttaakseen tämän kaltaisen ajattelutavan hyväksymistä Euroopassa. Pidän sitä siis ehdottomasti vain edistysaskeleena ja tunnustuksena sille pohjoismaiselle työlle, joka jo 50-luvulla aloitettiin, kun näitä asioita vietiin eteenpäin.

Eräässä asiassa olen kyllä ed. Elon kanssa samaa mieltä samaten kuin ed. Väänänen, nimittäin siinä, että Tanskan suhtautumista pa tänä päivänä, sekä heidän ulkoministerinsä Ellemann-Jensenin että myöskin pääministeri Schlüterin, on joskus ollut suorastaan hätkähdyttävä. Enkä usko, että heidän puheenvuoroonsa ovat olleet omiaan tukemaan muiden Pohjoismaiden kantaa ja mahdollisuuksia neuvotella silloin, kun on puhuttu Ees:stä.

Syitä tietysti voidaan nähdä monia. Yksi syy on se, että Tanska on nähnyt, että EY:n piirissä yksi pieni viisimiljoonainen kansa on aika avuton viemään niitä ajatuksia eteenpäin, joista muut Pohjoismaat ovat tulleet kuuluisiksi, jotka ovat meille merkityksellisiä. Sillä tavalla on heidän tarkoituseriensä mukaista ollut se, että ruokittaisiin uskoa, että sinne tulee mahdollisimman pian myöskin muita Pohjoismaiden edustajia.

Tässä yhteydessä haluaisin todeta kuitenkin vielä sen, että niin monta kertaa kuin Pohjoismaiden neuvoston presidiumilla, puheenjohtajistolla, on ollut mahdollisuus keskustella Pohjoismaiden pääministereitten kanssa Euroopan talusalueeseen menemisen linjasta, niin on koko ajan painotettu, että se tapahtuu Eftan kautta ja että Pohjoismaitten on pidettävä tiivistä, hyvää yhteistyötä. Mutta tässä myöskin melko herkässä tilanteessa ei Pohjoismaiden rooli Eftan sisällä ole voinut olla kuin huuto tässä maailmankaikkeudessa tai Euroopassa, koska jo nyt meillä on ollut vaikeuksia Itävallan ja Sveitsin kanssa. Sieltä taholta silloin tällöin tulee syytöksiä, että Pohjoismaat tekevät liian kovaa yhteistyötä Eftan puitteissa.

Joka tapauksessa pahoittelen sitä, että tässä tilanteessa ollaan Tanskan osalta. Ky-

symys koko ajan on ollut siitä, että esimerkiksi EY:hyn liittyminen Norjan taholta ei tule kysymykseen tämän hallituskoalition aikana, siitähän on selvät sopimukset olemassa. On turha laskea ainakaan tässä vaiheessa vielä sen varaan. Myöskin Ruotsista olemme saaneet vakuutukset, että siellä pysytään Ees:n mukana. Mitä Islantiin tulee, heille ovat kalastusrajat niin tavattoman tärkeät, että hekin näkisivät välttämättömänä Ees:n kautta edistymisen ja eteenpäin menon. Näistä asioistahan joudumme huomenna käymään enemmän keskustelua.

Haluaisin vielä ed. Elolle todeta niistä 33 suosituksesta, jotka hyväksyttiin Reykjavikissa. Pari erityisesti hänelle osoitettuna: Korkeakoulujen ja elinkeinoelämän välillä aloitetaan pohjoismainen Comett-ohjelma. On tietysti hyvä, että se tulee. Lisäksi Pohjoismaiden neuvosto suositaa Pohjoismaiden hallituksia tekemään sopimuksen sellaisten henkilöiden pohjoismaisista työmarkkinoista, jotka ovat saaneet ammattiin pätevöittävän, vähintään kolmivuotisen korkeanasteen koulutuksen. Nämä ovat sellaisia edistysaskeleita, jotka ovat muiden, suuremmilla kirjaimilla kirjoitettujen lehdistöuutisten ohi menneet. Mutta osoittakoot edes hiukan sitä, että olemme saaneet jo lehden kääntymään. Tutkintojen vastaavuus, jota yhdessä ed. Elon kanssa olemme 4—6 vuoden ajan huu-taneet, vaatineet ja josta olemme puhuneet, on lähdössä liikkeelle.

Mitä kaupan esteisiin tulee, mikä oli myös yksi ed. Elon teema, vetoaisin vähän samoihin näkökulmiin kuin täällä on jo tullut esiin. Esimerkiksi yhteistyöministerin valtuudet ovat liian vähäiset. Voisi ajatella, että kauppa- ja teollisuusministerit olisivat aktiivisemmin mukana. Kauppa- ja teollisuusministereillähän ei ole ollut edes yhteistä pohjoismaista ministerineuvostoa. Tässä pitäisi mielestäni hallitustenkin katsoa itseensä ja nähdä, miten edetään.

Se, että pohjoismaisessa yhteistyössä on varmasti menneinä vuosina ollut hengähdys-aika, on osittain johtunut siitä, että Pohjoismaissa varmasti on oltu varpaillaan EY:n kehityksen suunnassa. Jokainen maa on yrittänyt kurkkia omia mahdollisuuksiaan yli muiden. Vasta viime vuosina on nähty todeksi se asia, että tätä työtä täytyy tehdä yhdessä ja yhdessä täytyy löytää linja, jolla Eurooppaan mennään. Sen vuoksi koko

integraatiokeskustelu mielestäni on ollut aktiivinen, toimintaa tehostava, ja sillä tavalla se on antanut lupauksia myös yhteistyön mahdollisuuksistamme jatkossa.

Haluaisin mielelläni, että saataisiin syntymään ed. Melinin esittämän kannan mukaisesti nopeasti ryhmä, joka Pohjoismaiden neuvostossa ottaisi huolekseen seurata Ees:n tapahtumia. On se sitten ulkoasiainvaliokunta tai komitea, joka tämän tehtävän saa huolekseen, mutta siihen on ehdottomasti löydettävä keinot. Toivon, että siihen päästään pian. Meillähän on käynnissä vilkas organisaation uudistustyö. Tämän organisaa-tiokomitean tarkoituksena on rationalisoida työtä ja lisäksi tehostaa ja tutkia kansainvälisen komitean mahdollisuuksia ja kansainvälisiä kontakteja.

Ilman muuta myönnän, että viivytyksiä on ollut, kankeutta on ollut ja byrokratiaa on edelleenkin. Näitä kaikkia asioita on ravis-teltava. Siltikin haluan uskoa pohjoismaiseen yhteistyöhön. En halua olla pateettinen, mutta toteaisin jälleen kerran, että jos me yksin pyrimme räpiköimään Euroopassa eri asiois-sa, niin helposti olemme kuin lastu laineilla. Ei siihen omat voimat yksistään riitä.

Mielestäni ulkoasiainvaliokunta on mietin-nössään erittäin hyvin tajunnut tämän asian. Se on painottanut, ja tästä olen iloinen, kolmannen kerran pohjoismaisen yhteistyön merkitystä ja myös uskoa sen tärkeyteen jatkossakin. Lisäksi on valiokunta erittäin rakentavasti, ja sanoisin hyvin hyvällä mie-lellä, hyvässä yhteistyössä valtuuskunnan kanssa koettanut hakea ratkaisumalleja niihin ongelmiin, joita meillä tänä päivänä on.

Aivan ilmeinen ongelma mielestäni on se, että pohjoismainen yhteistyöministeri ei anna selontekoa omasta toiminnastaan ja että Suomen valtuuskunnan kertomuksia ei ole lähetetty eri valiokuntiin, jotka voisivat niistä hyötyä. Tuen myös lämpimästi ajatusta, että selonteko Pohjoismaiden ministerineu-voston toiminnasta saataisiin, jolloin pako-tettaisiin myös hallituksen puolella selvästi tiivistämään ja vetämään linjaa niihin kysy-myksiin, jotka nyt ovat ajankohtaisia. Halli-tus on, sitä haluan tässä yhteydessä painot-taa, toimeenpaneva elin.

Tietysti odotan sitä aikaa, että parlamen-taarikot, jotka mielestäni ovat tehneet hyvää työtä Pohjoismaiden neuvoston valiokunnis-sa, toteaisivat, että tämä on Pohjoismaiden

neuvostossa käsitelty asia ja että esimerkiksi kulttuurivaliokunta on siellä ottanut kantaa tähän asiaan. Läpäisyperiaate niihin asioihin, jotka käsitellään omassa eduskunnassa ja jotka on jo käsitelty puhuttu Pohjoismaiden neuvostossa, tulisi saada toimimaan.

Joka tapauksessa valtuuskunnan puheenjohtajana olen iloinen sekä kriittisistä puheenvuoroista että yleensä puheenvuoroista. Se, että puhutaan, on elämisen merkki. Se, että laineet vähän liplattlee, sekin merkitsee sitä, että tuoreita vesiä virtaa. Senkin vuoksi tätä keskustelua on ollut mieluista seurata.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Koska ed. Hetemäki-Olander jälleen kerran puuttui ministeri Taxellin puheenvuoroon, niin haluaisin korostaa, että hän siinä esitti omat näkemyksensä asiasta. Siihen hänellä tietysti on oikeutensa, mutta se ei vastaa RKP:n eduskuntaryhmän eikä puolueen näkemystä asiasta.

Me luotamme jatkossakin pohjoismaiseen yhteistyöhön ja haluamme olla sitä kehittä-mässä. Eräs osoitus tästä on esimerkiksi ed. Melinin täällä esille nostama asia kansainvälisen valiokunnan perustamisen tärkeydestä ja toisaalta tietysti se esitys, joka on jätetty Pohjoismaiden neuvoston käsittelyyn ja jossa korostetaan päätöksentekoprosessin kehittämistä ja tehostamista pohjoismaisen komission muodossa.

Vi vill fortsättningsvis arbeta för det nordiska samarbetet. Jag anser det vara väldigt viktigt och vi tror att Nordiska rådet har en central funktion också i ett integrerat Europa.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pohjoismaiden neuvoston uudistuminen on tuskastuttavan hidasta, ja voin vakuuttaa omasta kokemuksestani, että kun sitä katselee matkan päästä, se tuntuu vielä hitaammalta. Sen vuoksi luulen, että ed. Hetemäki-Olander tekee aivan oikein tulkitessaan täällä käytetyt kriittiset ja kärsimättömät puheenvuorot tueksi uudistustoiminnalle. Jos me ajatlemme, mitä ed. Hetemäki-Olander täällä puheessaan totesi ja keskustelussa on kuultu,

Pohjoismaiden neuvoston kansainvälisen valiokunnan perustaminen on jäissä, tarpeellista PN:n ulkomaanedustusta ei ole saatu

aikaan, pohjoismaisen yhteistyöministerin tehtävät on jaettu milloin kenellekin, vaan ei sille, jolle ne tehtävät kuuluisivat, eli integraatiovastuussa olevalle hallituksen jäsenelle, tämä pätee niin Suomeen kuin muihin Pohjoismaihin, niin silloin tilanne oikeastaan on se, minkä me tässä koemme: tyhjänpäiväiset reviirikiistat hidastavat PN:n uudistumista. Juuri näiden pyyhkäisemiseksi pois pöydältä ja päätösten aikaansaamiseksi varmaan tarvitaan sitä painetta, jota täälläkin esitetty kritiikki on omalta osaltaan nostattamassa.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Aivan lyhyesti vielä ed. Hetemäki-Olanderin puheenvuoron johdosta haluaisin todeta, että yhteiset työmarkkinat, passivapaus ja sosiaaliturvasopimus ovat todella suuria saavutuksia pohjoismaisessa yhteistyössä. Tosiasia on kuitenkin, että niiden kiilto on ehtinyt himmetä vuosikymmenien kuluessa, koska aikaa on jo ehtinyt paljon kulua siitä, kun nämä sopimukset on aikaansaatuu, ja kiilto tulee edelleen himmenemään, kun Ees-sopimus tullaan neuvottelemaan tämän vuoden aikana. Me tarvitsemme nyt uusia saavutuksia pohjoismaisessa yhteistyössä.

Ed. Hetemäki-Olander on varmasti samaa mieltä kuin minäkin siitä, että lehti kääntyy, mutta kääntyy kyllä tuskallisen hitaasti pohjoismaisessa yhteistyössä. Kuten puheenvuorossani totesin, olen edelleen vakuuttunut siitä, että Euroopan yhteisö ja toisaalta Euroopan yhteisön ja Eftan välinen yhteistyö on ajamassa ohi pohjoismaisen yhteistyön, jos ei todella radikaaleihin toimenpiteisiin Pohjoismaiden neuvoston puolelta ryhdytä.

Esittäisinkin kysymyksen, koska Pohjoismaiden neuvoston piirissä on vakavasti pohdittu mm. Pohjoismaiden neuvoston roolia päätöksenteossa, mihin ed. Björkstrand viittasi: Milloin Pohjoismaiden neuvoston piirissä on mietitty sitä, pitäisikö luopua pelkästään suosituksia ja ehdotuksia antavasta käytännöstä ja saada lujempi ote päätöksentekoon? Milloin viimeksi on pohdittu sihteeristön vahvistamista ja asiantuntijavoimien lisäämistä Pohjoismaiden neuvoston piiriin?

Puhemies! Minä toteaisin, ettei pelkästään usko auta, ed. Hetemäki-Olander, näissä asioissa. Kyllä tässä työssä tarvitaan resursseja ja tahtoa. Omalta puoleltani haluan myös lopuksi vakuuttaa sitä, että puheen-

vuoroni, vaikka olikin varsin kriittinen, kuitenkin on pohjoismaista yhteistyötä tukeva.

Ed. Hetemäki-Olander (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Itse asiassa jatkokeskustelu voitaisiin käydä jo muuallakin, mutta haluan kuitenkin todeta sen, että suuria saavutuksia elämässä ei voi päivästä toiseen löytyä. Joskus tulee suuria saavutuksia, ja välillä on tehtävä kovaa, arkista työtä. Minusta esimerkiksi sosiaaliturvasopimus, joka uusittiin vielä 80-luvun lopulla, on sellainen, jota kannattaa markkinoida ja jota muut maat etsivät malliksi meiltä. Näitä mallin etsijöitä pohjoismaisesta yhteistyöstä löytyy tänä päivänä Keski-Amerikkaa myöten.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! Tästä valtavan suuresta kokonaisuudesta, minkä pohjoismainen yhteistyö sisällensä pitää, voisi todella taittaa peistä loputtomiin, aivan niin kuin ed. Elsi Hetemäki-Olander hetki sitten mainitsi. Puheenvuorossani otan siitä kaksi siivua, kaksi sektoria.

Eurooppahan muuttuu tahdissa ja tavalla, mitä vain muutama vuosi sitten olisi ollut mahdoton edes aavistaa. Jaltalla muotoiltu Eurooppa on murenemassa tai itse asiassa murentunut jo. Hyvin mielenkiintoisella tavalla tämän eurooppalaisen muutoksen ilmaisi Neuvostoliiton presidentti, pääsihteeri Mihail Gorbatšov — siteeraan häntä minäkin, niin kuin monet muutkin ovat tehneet — kun hän lokakuussa Finlandia-talossa Helsingissä sanoi, että ”nyt, kun sodanjälkeinen aikakausi on lopussa”. Tietysti pienen maan kansalaisina me voimme pohtia, onko tämä nyt eurooppalaisittain alun loppua vai lopun alkua, joka tapauksessa pienenä maana mekin olemme muutoksessa mukana.

Tätä muutosta on omalla tavallansa ennakoanut pohjoismaisessa yhteistyössä hyvin tunnetun suomalaisen kansanedustajan Ilkka-Christian Björklundin taannoinen ehdotus tiedotustoimistojen perustamisesta Brysseliin ja Moskovaan. Ed. Björklundin ehdotus ei ole saanut riittävää kannatusta, mutta kaiken sen jälkeen, mitä tuon ehdotuksen tekemisen jälkeen on Atlantilta Uralille tapahtunut, ilmeiseltä näyttää, että tämä ehdotus hylättiin kenties sittenkin liian kevein perustein.

Esitystä tiedotustoimistojen perustamisesta Brysseliin ja Moskovaan voi kyllä perustella erittäin monella tavalla. Yksi painavimmista on se, että juuri nyt pohjoismainen yhteiskuntamalli joutuu puolustamaan itseään keskellä kiihtyvää yhdentymisprosessia. On kysymys yhtä hyvin pohjoismaisesta hyvinvointivaltion ideasta kuin vaikkapa parlamentaarisen demokratian kehittämisestä. Mutta kyllähän niinkin voi nähdä, että pohjoismaiselle mallille on olemassa ilmiselvää kysyntää kehityksen viitoittajana, jopa tiennäyttäjänä — näin sekä länsieurooppalaisessa integraatiossa että itäeurooppalaisessa mullistuksessa.

On tietysti arvattavissa, että tiedotustoimistoista syntyvät kustannukset saattavat nousta ja nousevatkin kriittisen keskustelun kohteeksi. Jos kuitenkin Pohjoismaiden neuvosto, ministerineuvosto sekä Pohjoismaiden Investointipankki yhdessä, siis viisi valtiota ynnä pankki, tarttuvat toimeen, kustannukset tuskin voivat käydä ylivoimaisiksi millenkään taholle. Kun Investointipankilla on virityksensä jo nyt niin Neuvostoliittoon kuin yleensäkin itäiseen osaan Euroopassa, asian ei pitäisi olla ylikäymättömän pulmallinen. Sitä paitsi ympäristöyhteistyö, eurooppalaisten elämän- ja kuoleman kysymys tällä hetkellä, ne viritykset, joita sillä suunnalla on, myös minun mielestäni perustelevat erittäin hyvin sitä, että tietoa meiltä ja tietoa heiltä saataisiin Pohjoismaiden neuvoston organisaation, Pohjoismaiden neuvoston tiedotustoimiston, miksi sitä nyt sitten kutsutaankaan, kautta. Semmoistakin taustaa vasten pohjoismaisen tiedotustoimiston perustaminen Moskovaan on erittäin perusteltavissa.

Herra puhemies! Länsieurooppalainen integraatio yhtäältä ja itäeurooppalainen muutosprosessi toisaalta edellyttävät todellakin tietoa niin Pohjoismaihin kuin Pohjoismaista. Niinpä minusta olisikin aivan kohtuullista, että Pohjoismaiden neuvosto suosittaisi Pohjoismaiden ministerineuvostolle, että se läheisessä yhteistyössä Pohjoismaiden neuvoston kanssa asettaisi erityisen työryhmän Pohjoismaiden ulkoministeriöiden lehdistö- ja kulttuuriolosuhteiden päälliköistä ja pohjoismaisten sihteeristöjen tiedotuspäälliköistä laatimaan nopeasti ehdotuksen tiedotuksen vahvistamiseksi Pohjoismaista ja pohjoismaisesta yhteistyöstä Pohjoismaiden ulkopuolel-

la, ja tässä tarkoitan nyt lähinnä Moskovaa ja Brysseliä.

Se toinen sektori, toinen siivu, herra puhemies, josta ajattelin sanasen sanoa, on myös siitä taustasta lähtevää, että viime vuosien poliittinen kehitys Euroopassa tulee todennäköisesti muuttamaan perusteellisesti Euroopan perinteistä karttaa talouden ja kulttuurin aloilla. Monet seikat viittaavat siihen, että Euroopan talouden ja kulttuurin painopiste muuttuu pitkällä näkymällä. Yhteistyö Saksan valtioiden välillä ja — ehkä se näin vasemmaltakin on syytä todeta — markkinatalouden jonkinlainen kehittyminen Itä-Euroopan maissa kyllä kai myötävaikuttavat painopisteiden muuttumiseen Euroopassa. Efta ja EY ovat myös asettaneet tavoitteekseen eurooppalaisen talousalueen toteuttamisen. Monet Itä-Euroopan maat tulevat mitä todennäköisimmin osallistumaan tähän kehitykseen tavalla tahi toisella.

Poliittinen ja taloudellinen tilanne Itämeren valtioissa ja alueella, esimerkiksi Baltiasa, on myös muuttunut. Siitähän me saamme sanomalehdistä lukea päivittäin. Kehitys kohti suurempaa taloudellista toimintavapautta ja ilmiselvästi myös uusien yhteistyökumppaneiden tarve tulee varmastikin jatkuamaan. Euroopan talouden ja kulttuurin kartan muuttuessa ilmiselvästi ajankohtaiseksi tulee arvioida konkreettiset mahdollisuudet lisätä talous- ja kulttuuriyhteistyötä Pohjoismaiden ja muiden Itämeren valtioiden kanssa. Monistakin syistä voitaisiin luoda läheisempi talous- ja kulttuuriyhteistyö Itämeren alueelle ja Pohjois-Eurooppaan. Elinvoimainen talousalue voisi varsin hyvin toimia tasapainottavana tekijänä yleiseurooppalaisessa kehityksessä.

Kuten tiedetään, Itämeren valtioiden talousyhteistyön juuret ja perinteet ulottuvat kauas, kauas menneisyyteen. Jo keskiajalla nämä valtiot tekivät yhteistyötä, tuolloin hansaliitossa, ja sillähän oli tärkeä tehtävä alueen talouden ja kulttuurin kehittämisessä. Itse asiassa siellä luotiin kivijalkaa sille, missä me nyt olemme.

Itä-Euroopassa ja Baltian maissa meneillään oleva poliittinen kehitys antaa lisää mahdollisuuksia aloittaa uudelleen ja elvyttää Itämeren valtioiden talous- ja kulttuuriyhteistyötä. Niinpä minusta olisi syytä laatia kiireellisesti konkreettinen toimintasuunnitelma talous- ja kulttuuriyhteistyön kehit-

tämiseksi Pohjoismaiden ja muiden Itämeren maiden ja alueiden kanssa Itämeren yhteistyöalueen luomiseksi.

Herra puhemies! Lopuksi käydystä keskustelusta sen verran, että kyllä minuakin ed. Elon pessimismi jäi himpun verran askarruttamaan. Yleensäkin minun mielestäni juuri nyt tässä maailman ja Euroopan tilanteessa ei pitäisi olla syytä vähätellä pohjoismaista yhteistyötä. Nimittäin jos palaan hiukan keskisen ja itäisen Euroopan muutoksiin, kyllähän ne kertovat hyvin karua kieltään siitä, että historia toimii, ihmisten biologinen perimä toimii. Yhteiskunnalliset traditiot ovat elävää elämää siitä huolimatta, että ne, sanoisinko, väkivalloin joskus yritetään poistaa, yritetään eliminoida.

Kun me ajattelemme Suomea, sen historiaa, oikeuskäsitystämme, moraaliamme, ylipäänsä elämäntähtämämme, niin emme me voi heittää niitä tuhatta vuotta pois, joiden ajan Pohjoismaiden osana ja rajanaapurina olemme historian kuluessa olleet. Viitataan vielä Itä-Eurooppaan. Minusta aivan selvästi voidaan näihin rajuihin muutoksiin nähdä yhtenä selityksenä se, että siellä kovin lyhyessä ajassa kovin paljon aikanaan on unohdettu.

Herra puhemies! Mielestäni nyt ei millään tavalla, ei millään muotoa eikä oikeastaan missään yhteydessä ole aika vähätellä pohjoismaista yhteistyötä.

Ed. Renko: Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvoston rooli on uudelleenarvioinnin kohteena. Tähän vaikuttavat Pohjoismaiden yhteistyön lisääntyvä tarve ja yhdentyvän Euroopan tapahtumat. Tähän saakka Pohjoismaiden neuvosto on nähty lähinnä Efta-kehikon taustavoimana, foorumina, jossa Pohjoismaat tekevät tuttavuutta ja tutustuvat toistensa hallintoon, lainsäädäntöön ja niiden kehittämistarpeisiin.

Pohjoismaiden neuvoston toiminta on ollut erityisesti Suomen kannalta tärkeää ja lisännyt oikeaa Suomi-tietoutta muiden Pohjoismaiden keskuudessa. Yhteiskunnallinen nopea kehitys niin Pohjoismaissa kuin yhdentyvässä Euroopassa antaa kuitenkin oikeuden meille kaikille olla kriittisiä.

Pohjoismaiden neuvoston organisaatiokomitea istuu parhaillaan ja miettii uudistuksiin liittyviä toimenpiteitä. On aika tärkeää, että kriittinen keskustelu osuu juuri tähän ai-



kaan, ja ymmärtääkseni ed. Sasi on Suomen edustajana juuri organisaatiokomiteassa. Toivonkin, että hän jossakin vaiheessa käyttää puheenvuoron ja valottaa niitä mahdollisia uudistuslinjoja, joita siellä jo kaavailaan.

Itse olen toiminut Pohjoismaiden neuvostossa varsinaisena jäsenenä vain yhden vuoden ja pari vuotta varajäsenenä ja sen lisäksi osallistunut Tukholman ilmansaatekonferenssiin ja Kööpenhaminan meriensuojelukonferenssiin. Minulla on varsin lyhyt kokemus, mutta ehkä juuri siksi uskallankin esittää vähän kriittisiä kantoja leimautumatta silti Elon leiriin eli pessimistien leiriin.

Ensinnäkin näen, että Suomessa arvostetaan aivan liian vähän pohjoismaista yhteistyötä ja pohjoismaista yhteistoimintaa. Perustelen kritiikkiä sillä, että valtuuskuntaan ei kuulu yhdenkään eduskuntaryhmän ns. kärkipoliitikkoja. Tämä havainto ei ole minun omani, vaan lehdistö on havainnon meistä tehnyt ja analysoinut Suomen näkemyksen. Tällä tarkoitan lähinnä puolueitten puheenjohtajia, ryhmien puheenjohtajia ja johtajistossa olevia henkilöitä. Tässä suhteessa on ajoittain poikkeuksiakin (Ed. Riihijärvi: No, no, älkääpä vähätelkö! On siellä puolueiden puheenjohtajia!), mutta suuremmalla panoksella ja poliittisella painoarvolla Suomi voisi osallistua. Viittaan muitten Pohjoismaitten vastaaviin edustuksiin.

Mikäli ryhmien dynaamista edustusta ei ole Pohjoismaiden neuvostossa, niin tulisi valtuuskunnan jäsenillä ja ryhmillä olla nykyistä tiiviimpi ja tavoitteellisempi ote toimintaan. Itse valtuuskunnan toimintatapoja tulisi kriittisesti kyetä keskuudessamme tarkastelemaan, valtuuskunnan kokouksia tulisi pitää tiheämmin ja lähteä hakemaan sisäisiä uudistuslinjoja. Ehkä siltä pohjalta löytyisi napakampi ote valtuuskunnan kokousmatkoihin, joilla Suomi yksimielisesti pyrkii määrätietoisesti joitakin asioita viemään yhteisellä foorumilla eteenpäin. En kiistä, ettei näin olisi pyritty tähänkin saakka tekemään, mutta varmasti meistä tehoa löytyisi vielä enemmän.

Tällä hetkellä Pohjoismaiden neuvostossa on menossa keskustelu parlamentaarisen ja ministerien vallankäytön tärkeydestä ja rahanvedosta. Niinpä Suomen tulisiikin määritellä, löytyisikö jo todella sellaisia sektoreita, sellaisia aloja ja kysymyksiä, joissa valtaa

voitaisiin delegoida ministereille. Itse mietin varsinkin Tanskan ja Norjan puheenvuorujen perusteella Islannissa tätä kysymystä ja asetin itselleni rehellisen kysymyksen, joko ympäristökysymykset olisi tällainen asia, että meidän ministerineuvostomme ja tutkijat suoraan hoitaisivat nämä asiat rahoitukseen ja toimenpiteisiin saakka. Tämän suoran kysymyksen esittämisen taustalla oli lähinnä Tukholman ja Kööpenhaminan erikoiskonferenssien palaute tutkijoilta, joka oli erittäin raju ja raaka, että poliittinen päätöksenteko ja ennen kaikkea rahoitus laahaa kaikissa maissa jäljessä puhumattakaan pohjoismaisessa yhteistyössä. Onneksi saimme kuitenkin päätöksen Islannissa ympäristöpuolella nytkähtämään vähän eteenpäin myös rahoituksen osalta ja jotakin vihreää valoa ja toivoa tutkijoille omalta osaltamme annoimme.

Löytyykö joitakin muita keinoja, joilla nopeutetaan tieteen, toiminnan ja rahoituksen viivettä, joka nyt on ilmeinen ja on rehellisesti sanottava? Muutama viikko sitten täällä puhuttiin kovasti metsien pelastamisesta välikysymyskeskustelussa ja kaikki ryhmät olivat yksimielisiä, että se on elinehto suomalaiselle elinkeinoelämälle ja Suomen hyvinvoinnille. Tutkijat samaan hengenvetoon meitä vauhdittavat ja sanovat, että jos kaikki tehdään, mitä tehtävissä on ja rahaa satsataan 1990-luvulla, suomalainen mänty voidaan jopa pelastaa, mutta siinä on sanat "kaikki" ja "nopeasti". Näin ollen ympäristöpuolella tulisi löytyä rohkeita, suoria toimintalinjoja myös pohjoismaisessa yhteistyössä näkyvämmiin ja nopeammin. Sitä kautta myös pitäisi saada panosta Euroopan ympäristökysymyksiin hoitoon lisääntymään.

Samassa yhteydessä totesin, että toinen tie saattaa olla parlamentaarisen toiminnan vahvistaminen, jolloin eittämättä ajautuu siihen, että nykymalli on liian hidas, PN toimii liian jäykästi. Sekin tuo viivettä. Tulisiko sääntöjä uudistaa siihen tyyliin, että erikoisvaliokunnat saisivat painavampia asioita käsiteltäväksi ja valtaa delegoitaisiin alaspäin? Varmasti sääntömuutosten yhteydessä tähän joudutaan puuttumaan, mikäli organisatorinen työryhmä tämän asian on ottanut hoitaakseen. En tiedä, onko sääntöuudistus vireillä vai ei, ja silloin ajaututaan siihen kysymykseen, joka on rivien välistä jo pilkahtanut: Missä määrin erikoisvaliokunnat Pohjois-



maiden neuvostossa voivat tehdä kansainvälistä yhteistyötä muuallakin kuin Pohjoismaissa? Se on asia, jota kannattaa miettiä.

Tarkasteleepa Pohjoismaiden neuvostoa miltä kannalta tahansa, niin ilolla toteaa, että ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä on juuri päästy sille hajulle, mitä varmasti me jäsenetkin kaipaamme. Valtuuskunnan puheenjohtaja Elsi Hetemäki-Olander totesi saman asian, ja hänellä on toki paljon pitempi kokemus ja näkemys asiasta. Uskon, että mm. ulkoasiainvaliokunnan lausuntopyyntö eduskunnan valiokunnilta on se linja, jolla me voisimme kytkeä koko suomalaista parlamenttia tiiviimmin pohjoismaiseen yhteistyöhön mukaan.

Pohjoismailla on kuitenkin hyvin paljon annettavaa Euroopan yhdentyessä, ja meidän tulisi muuallakin kuin talussektorilla ryynnistää eteenpäin ja viedä näitä malleja. Otan esimerkkinä vielä kerran tärkeän ympäristökysymyksen.

Suomalaiset ympäristötutkijat osallistusaan Keski-Euroopan kansainvälisiin ympäristökokouksiin ovat todenneet aika surullisena sen tosiasian, että pohjoismaista ympäristötutkimusta tunnetaan hyvin vähän Euroopan todellisilla foorumeilla. Ranskalaiset ympäristötutkijat ilmoittavat kohteliaasti, että heidän tulee saada Brysselin rahoituksesta tietty potti rahaa, koska Pohjois-Euroopan tutkimustietoa pitää viedä Espanjaan ja Etelä-Eurooppaan ja ranskalaiset ovat siinä asiantuntijoita. Voitte kuvitella, millä tavalla suomalaisia kansainvälisiä huippututkijoita tällainen kielenkäyttö masentaa, ja se lienee haaste myöskin Pohjoismaiden neuvostolle tuoda profiiliaan voimakkaasti esille, niin ympäristön kuin myös kulttuurin ja tutkimuksen sektoreilla.

Nimittäin tällainen kielenkäyttö, jos ranskalainen kokee olevansa Pohjois-Euroopan asiantuntija tutkimuksen alalla ympäristösektorilla, samalla osoittaa sen, millä arvoilla ja asenteilla ajatellaan globaalisia ympäristökysymyksiä. Se voi olla tietämättömyyttä siitä, että Pohjoismaat ovat tässä niin korkealla tasolla, mutta toisaalta myöskin raakaa pooliutuvaa vallan käyttöä rahanjaossa. Silloin myöskin määritellään ja priorisoidaan tutkimuksen kohteet ympäristösektorilla niihin aiheisiin, jotka kiinnostavat Keski-Euroopan valtioita, ja näinhän ei tietenkään voi olla. Ympäristökysymykset ovat

globaalisia, ja meillä on suorastaan velvollisuus Pohjoismaana nostaa päätämme ja tuoda myöskin ne erikoistietämyksemme esille Euroopan tiedemarkkinoilla, jotka meillä kuitenkin jo on ja joiden varassa sitten myöskin Euroopan ympäristön laadun parantaminen Pohjois-Euroopassa voidaan viedä eteenpäin.

Arvoisa puhemies! Toinen asia, paitsi ympäristöasia. Haluaisin todeta, että kulttuuri- ja sivistyspuoli on ehkä aika pitkällä kansainvälisesti ylipäättäänkin. Pohjoismaisen kulttuuri- ja sivistysyhteistyön eräänä erikoispiirteenä on alkuvoimaisuus, ja sen alkuvoimaisuuden taustalla lepää luonnonläheinen toiminta ja hajautettu sivistys- ja kulttuuritoiminta. Me olemme saavuttamassa todellisen demokraattisen toiminnan mallin monien Keski-Euroopan maiden silmissä. Ilolla tervehdin, että vuonna 1992 kaavailaan yhteispohjoismaista kulttuuritapahtumaa. Toivon, että kaikki panostamme siihen voimamme ja että siitä tulisi määrävuotista tapahtuma. Ehkä juuri tällaista yhteisfoorumia tarvitaan pohjoismaisen kulttuuri- ja sivistysidentiteetin kokoamiseksi ja luomiseksi, jolla eittämättä tulee olemaan myös antamista ja ohjeellista toimintavoimaa Euroopan yhden-tyvillä kentillä.

Arvoisa puhemies! Täällä on jaettu puheenvuoron käyttäjät pessimisteihin ja optimisteihin, mutta haluan ymmärtää, että kaikki kuitenkin olemme pohjoismaisen yhteistyön kannalla, sen tiivistämisen kannalla. Itse haluan lukeutua ehdottomasti niihin optimisteihin, ja siinä suhteessa yritänkin hararoida uudistamislinjaa ja nopeamman toiminnan linjaa myöskin toiminnallisesti, etteivät säännöt ja vanhat toimintamallit kahlehdi sitä, mitä meillä kullakin olisi annettavana pohjoismaisessa yhteistyössä.

Ed. H e t e m ä k i - O l a n d e r (vastaus-puheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämä ed. Rengon puheenvuoro tuli minusta hyvin hyvällä tavalla kriittiseksi loppupuolta kohden, mutta minä varoittaisin, ja minä teen sen myöskin eduskunnan varapuhemiehenä, siitä ajattelutavasta, mikä saa kansanedustajat määrittelemään edustajat huippuedustajiin tai ns. riviedustajiin. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnassa on erinomainen joukko päteviä kansanedustajia, jotka hoitavat vastuuntuntoisesti ja tehok-

kaasti sitä työtä. Voisin sitten kehottaa keskustapuoluetta valitsemaan oman puolueensa puheenjohtajan sinne, jos katsotte, että työ tulisi paremmin hoidettua!

Haluan vielä vakuuttaa, että tämän päivän työssä kysytään sitä, että työtä jaksaa tehdä, ei sitä, että on nimi.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kansanedustaja Renko kiinnitti huomiota pohjoismaiseen kulttuuriyhteistyöhön, ja on totta, että tähänastisessa keskustelussa kulttuurikysymykset ovat jääneet hyvin vähälle. Pohjoismaiden musiikkipalkinto on arvokas esimerkiksi ja Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinto, jotka nytkin jaettiin. Erityisesti musiikkipalkinto on huomattava. En tarkoita rahallisesti, vaan tarkoitan palkittua teosta. Me taloudellisten kysymysten rinnalla usein unohdamme kulttuurikysymykset, jotka myöskin ovat ansioikas osa pohjoismaista yhteistyötä.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin haluan antaa tunnustusta ed. Rengon puheenvuorossa olleille monille erittäin hyvälle uusille ajatuksille Pohjoismaiden neuvoston toiminnan kehittämisestä, mutta kritisoin aivan samalla tavoin kuin ed. Hetemäki-Olander sitä, että me itse syylistymme tällaiseen vähättelyyn siitä, kuka on pätevä tekemään jotakin työtä ja kuka ei ole. Jos itse näin teemme, emme suinkaan voi muualtakaan odottaa silloin muuta kuin vähättelyä. Missään tapauksessa ei tunnustusta.

Toteaisin, kun ajattelen asiaa, että jos siellä olisi joitakin puolueiden puheenjohtajia tai muita keulakuvia, mitä nyt sitten voisivat ollakin, eduskunnasta valittuina, niin tuskinpa heillä olisi aikaa paneutua nimenomaan näihin asioihin sillä tavalla kuin ymmärrän, että Pohjoismaiden neuvostossa työtä tekevät kansanedustajat tällä hetkellä tekevät. Tärkeämpänä kuin mitään ns. nimiä pidän sitä, että meidän parlamentistamme siellä on eri valiokunnissa työskenteleviä ihmisiä, jotka tuovat tietoa tähän yhteistyöhön ja vastaavasti sieltä tännepäin, ja eri puolilta Suomea olevia ihmisiä, jotka samoin toimivat kaksitahoisesti. He sekä vievät tietoa Pohjoismaiden neuvostoon että tuovat sitä omille alueilleen, joilta ovat kotoisin. Tämä kaksisuuntaisuus ja todellakin se paneutumi-

nen, jota siellä edustajat tekevät, on varmasti kaiken kiitoksen arvoista ja nimenomaan tärkeätä ja olennaista Pohjoismaiden neuvoston työn onnistumiselle.

Ed. Jouppila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pyysin puheenvuoron, koska olen varmasti ainoa Pohjoismaiden neuvoston ulkopuolinen läsnä oleva kansanedustaja. Oikeastaan hätkähdin Tellervo Rengon toteamuksesta puheensa alkupuolella, että Pohjoismaiden neuvosto ei ole arvostettava tai että siellä ei ole tarpeeksi arvostettuja kansanedustajia. Itse en koe tätä näin enkä ymmärrä, että kokoomuspuolueessa näin koettaisiin. Päinvastoin! Meillä Pohjoismaiden neuvoston jäsenyys on hyvin arvostettu, ja siellä on kokeneita, hyviä, osaavia ja eri alojen asiantuntemusta omaavia ihmisiä, joilla on myös hyvä kielitaito. Tämä minua hätkähdytti, mutta onneksi Renko puheensa loppupuolella paransi esitystään ja toi positiivisia, hyviä näkökohtiakin esiin.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastaan ed. Elsi Hetemäki-Olanderin ynnä muiden kritiikkiin edustajien luokittelusta, jos näin voi sanoa. Minä hätkähdin ihan samalla tavalla kuin ed. Jouppila ehkä nyt hätkähti, silloin kun minä luin lehdistä sen. Kun rupesin miettimään, kun varajäsenellä on aikaa siellä miettiä, niin näinhän se todella on. Mietin, mitä siitä on seurausta. Me puhumme Pohjoismaiden neuvoston arvovalian nostosta. Kyllä meillä täytyisi olla myöskin painavia edustajia, jotka kykenevät päätöksiin tuomaan rahaa. Luin myös näitä kertomuksia menneiltä vuosilta. Siellä on hyviä asioita, vuositolkulla samoja asioita esitetty. Mikseivät ne toteudu? Ei ole rahaa. Jossakin on painoarvo hukassa. Minä en ole parempaa avausta keksinyt kuin yhtyä lehdistön näkemykseen, että voitaisiin siellä vilauttaa ministereitä vähän enemmän ja myöskin eduskuntaryhmien johtajia.

Pahinta kai on se, että siellä olevat ministerit eivät ole käyttämässä puheenvuoroa. Sillä sitä arvovaltaa vielä Suomen osalta voidaan viedä alaspäin. Se on tietenkin valitettavaa meidän kaikkien puolesta, ja toivoin, että tällainen ei toistu.

Ministeri Kasurinen: Rouva puhemies! Erittäin mielenkiintoinen keskustelu Pohjois-

maiden neuvoston roolista ja yhteistyöstä ja sen merkityksestä yhdyntävän Euroopan osalta. Mutta haluan myöskin tässä keskustelussa todeta sen, että esimerkiksi Suomen puheenvuoroissa olemme toistuvasti korostaneet, että me emme voi toimia sillä tavalla, että Pohjoismaiden neuvoston toimintaa tulevaisuudessa kehystetään nollabudjetilla. Suomen taholta olemme nimenomaan korostaneet sitä, että Pohjoismaiden neuvoston työ vaatii myöskin taloudellista panostusta, ja olemme olleet valmiit panostuksen nostamiseen omalta osaltamme.

Mutta on muistettava, että kun kumppaneinamme ovat itsenäiset valtiot itsenäisine päätöksentekovelimineen, niin jokaisen osapuolen sanaa joudutaan kuuntelemaan ja tekemään päätökset siltä pohjalta. Uskon, että ainakaan Suomen puolelta ei ole mitään esteitä sille, ettei meillä olisi valmiutta nostaa omaa osuuttamme myös taloudellisesti, jos siihen muilla on valmius.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmasti näin on, niin kuin ministeri Kasurinen toteaa, ja tälle ajattelulle toivotaan myöskin konkreettista eteenpäin menoa. Mutta tähän näkyy myös sillä tavalla, että vaikka me Pohjoismaiden neuvostossa puhumme tärkeistä ympäristökysymyksistä, niin kun me teemme vuosibudjettia omassa valtiossamme, emme täälläkään saa rahaa riittävästi. Meillä olisi kanttia puhua enemmän, jos myöskin tekisimme käytännössä omassa maassa näin ja riittäväällä vireydellä ja nopeudella, niin kuin tutkijat vaativat. Olen joskus ruukannut sanoa biologina näin, että jos lääkäri ilmoittaa, että tuo ja tuo aine on myrkyllinen, se poistetaan markkinoilta välittömästi ja rahaa löytyy myös niitten sairauksien hoitoon, jopa ennalta ehkäisyyn.

Mutta jos biologit, kemistit, fyysikot, lääkärit jne. tuovat luonnosta jotakin vastaavaa sairautta esille, niin meillä on valtavan suuri, kymmenien vuosien, viive, kun tutkijoita ei kuulla eikä oteta varteen eikä opiksi tutkimustuloksia. Tätä viivettä mielelläni lyhentäisin kotimaassa ja myöskin kansainvälisesti. Luulen, että on meidän kaikkien yhteinen tavoite.

Ministeri Kasurinen: Arvoisa puhemies! Minusta tässä keskustelussa ei pidä

sekoittaa kahta asiaa: mikä on kansallinen budjettipäätös ja mikä on pohjoismainen budjettipäätös. Käsitykseni mukaan me lähdimme liikkeelle juuri siitä, onko esimerkiksi Suomessa valmiutta nostaa pohjoismaiseen yhteistyöhön tarkoitettua taloudellista panostusta. Siihen meillä on valmius. Sen sijaan siinä, mitä meillä kansallisesti tapahtuu eräiden projektien osalta, saattaa olla toivomisen varaa.

Haluan todeta myös, että käsitykseni on, että nimenomaan ympäristöyhteistyön alueella tulevat päätökset, jotka myös hallituksen piirissä tullaan tekemään, tulevat osoittamaan sitä suuntaa ja tahtoa, mikä hallituksella näiden kysymysten käsittelemisessä ja edesauttamisessa on jatkossa.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Keskustelu eduskunnan täysistuntosalissa melko selvästi noudattelee niitä linjoja, joita myös keskustelu Reykjavikissa Pohjoismaiden neuvoston kokouksessa noudatteli. Täällä on tuotu esille ongelmia ja niitä on pohdittu. Mielestäni hyvä näin. On myös esitetty voimakasta kritiikkiä, jopa kysytty, onko pohjoismainen yhteistyö tarpeen ja onko sillä tulevaisuutta. Mutta uskon ja olen ymmärtänyt, että jokainen meistä pohjimmiltaan on kuitenkin sitä mieltä, että pohjoismainen yhteistyö on ehdottomasti tarpeen ja että sillä on myös tulevaisuus. Tosin tänä päivänä yksi keskeinen kysymys on se, minkälainen tulevaisuus sillä on: Voidaanko pohjoismainen työ liittää laajenevaan ekonomiseen yhteistyöhön Euroopassa vai tulee se kenties rajoittumaan tulevaisuudessa pääasiassa ympäristö- ja kulttuurikysymyksiin?

Haluaisin todeta myös, että kun lehdet Suomessa ovat referoineet Reykjavikin kokousta, mielestäni referointi on ollut aivan liian pessimististä ja antanut liian pessimistisen kuvan käytetyistä puheenvuoroista, koska kuitenkin pohjimmiltaan olemme varmasti samaa mieltä siitä, että pohjoismaista yhteistyötä tulee pyrkiä kehittämään.

Arvoisa puhemies! Tärkeätä mielestäni kuitenkin on se, että kun mietimme pohjoismaisen yhteistyön tulevaisuutta ja kehittämistä, tunnustamme tietyt keskeiset tosiasiat.

Ensinnäkin totta on se, että Euroopan yhdyntymisen vauhti, ja nimenomaan kehitys Euroopan yhteisöissä, on ollut erittäin voi-

makasta ja on todennäköistä, että seuraavien kahden vuoden kuluttua Länsi-Euroopan ja EY:n piirissä tapahtuva yhteistyö menee selvästi sen ohitse ja niiden tulosten ohitse, mitä pohjoismaisessa yhteistyössä on voitu saavuttaa. Tähän asti pohjoismainen yhteistyö on voinut toimia esimerkkinä pitkälle edenneisyydessään verrattuna muihin eurooppalaisiin yhteistyöjärjestelyihin.

Toinen keskeinen ongelma on se, että pohjoismaisessa yhteistyössä tapahtumat etenevät tänä päivänä varsin hitaasti. Kun tehdään muutosehdotuksia, niin tuntuu siltä, että niitä käsitellään, mutta päätöksiä valitettavasti ei saada aikaan. Tänä päivänä voidaankin havaita, että kun dynamiikka on ollut vielä kymmenisen vuotta sitten suhteellisen voimakasta ja on saavutettu aikoinaan yhteiset työmarkkinat, passivapaus ja sosiaaliturva, niin tänä päivänä pohjoismaisessa yhteistyössä joudutaan oikeastaan puolustamaan näitä. Eli tilanteessa, jossa vain osa Pohjoismaista olisi Euroopan yhteisön jäseniä ja osa ei, pitää pyrkiä luomaan järjestelyjä, joilla näiden säilyvyys Pohjoismaiden kesken voidaan turvata. Tässä suhteessa pelastus ilmeisesti tulee Ees-prosessista eikä pohjoismaisen yhteistyön kautta.

Joten tänä päivänä aivan keskeinen kysymys on se, voidaanko pohjoismaiseen yhteistyön saada dynamiikkaa, miten ja mihin kehitys suuntautuu.

Parlamentaarikkojen kesken pohjoismaisessa yhteistyössä on ollut voimakkaasti esillä ajatus, ja mielestäni se on laajalti myös hyväksytty, että pohjoismaisen yhteistyön pitäisi olla aina yhden askeleen edellä eurooppalaista, EY:n piirissä tapahtuvaa yhteistyötä. Tällä tavalla, kun Pohjoismaat pääsevät kehityslinjoista sopimukseen, me voisimme edistyneinä valtioina suhteellisen hyvin ohjata sitä kehitystä, mitä Euroopan yhteisössä tapahtuu. Valitettavasti pelkään, että saattaa käydä niin, että tämä kaunis ajattelu ei sittenkään tule toteutumaan.

Haluaisin korostaa, että mm. Pohjoismaiden neuvoston talousvaliokunnassa, kuten myös koko Pohjoismaiden neuvostossa, on otettu selvästi kantaa yhdentyvään Eurooppaan ja siihen, mitä toimenpiteitä se edellyttää Pohjoismailta. Viime Maarianhaminan kokouksessa mm. hyväksyttiin päätöslauselmat, joissa todettiin, että pääomaliikkeet ja rahoituspalvelut on täydellisesti vapautettava

ja kaupan esteet on täydellisesti purettava ennen vuoden 1992 päättymistä.

Mitä tulee pääomaliikkeisiin ja rahoituspalveluihin, olen suhteellisen optimistinen. Mutta mitä tulee siihen, että pohjoismaisen yhteistyön puitteissa kaupan esteet täydellisesti purettaisiin vuoteen 1992 mennessä, täytyy jossakin määrin yhtyä kritiikkiin, jota pääministeri Schlüter esitti, että pohjoismaisessa yhteistyössä ei ole riittävästi tehty työtä näiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tärkeätä onkin, että jos päätöksiä tehdään, ne myöskin toteutuisivat, jotta pohjoismainen yhteistyö ei muodostu ja jää pelkästään keskusteluksi ja päätöksentekto siirry muille foorumeille. Jos näin käy, että päätökset tosiasiallisesti tehdään muualla ja vain keskustelua tapahtuu Pohjoismaiden neuvostossa, merkitsee se helposti sitä, että niiden poliittikkojen painoarvo, jotka työskentelevät Pohjoismaiden neuvostossa, tulee vähenemään ja henkilöt tulevat siirtymään Ees-prosessiin ja Ees-eliminiin, jolloin tulee esille kysymys myös siitä, pitäisikö tapahtua näiden kesken jonkinlaista koordinaatiota.

Näen, että pohjoismaisella yhteistyöllä on suuria mahdollisuuksia edessään, jos nuo mahdollisuudet hyvin hyväksi käytetään. Mielestäni Pohjoismaat voivat muodostaa sellaisen valmisteluelimien, jolla Ees-prosessia ja myös kehitystä Euroopan yhteisössä voidaan kehittää, mutta se edellyttää tiivistä yhteistyötä ja halua yhteisiin, yhdenmukaisiin päätöksiin. Tällä on myös merkittävä poliittinen vaikutus, jos ajatellaan Euroopan kehitystä. Tosiasia on se, että tänä päivänä ei Euroopan yhteisö ole homogeeninen kokonaisuus, vaan siellä käydään jatkuvasti taistelua pohjoisen Euroopan ja eteläisen, vähemmän kehittyneen Euroopan kesken. Täytyy toivoa, että Pohjoismaat voisivat olla tukena Englannin, Saksan ja Benelux-maiden muodostamalle ryhmälle siten, että eurooppalainen yhteistyö voisi suuntautua paljolti niitten saavutusten mukaisesti, joita meillä Pohjoismaissa tässä suhteessa on.

Viime marraskuussa Pohjoismaiden neuvoston puhemiehistö asetti organisaatiokomitean, jonka tehtävänä on pyrkiä uudistamaan Pohjoismaiden neuvoston organisaatiota siten, että sen toiminta tehostuisi merkittäväällä tavalla, ja myös pyrkiä käymään lävitse niitä haasteita, joita eurooppalainen yhdentymisprosessi pohjoismaiselle yhteis-

työlle asettaa. Pelkään, että odotukset komitean työskentelyn suhteen ovat liiankin suuret. Ainakin melkein kaikissa Reykjavikissa käytetyissä puheenvuoroissa todettiin, että tämänkin ongelman sitten organisaatiokomitea tulee ratkaisemaan. Varmasti halukkuutta organisaatiokomiteassa on pyrkiä ratkaisemaan kaikki keskeiset kysymykset ja ongelmat, mutta ei vielä riitä, että ehdotuksia tehdään, vaan myös ratkaisuja täytyy syntyä. Haluan muistuttaa Benkowin komiteasta, joka on tehnyt ansioituneita esityksiä työn tehostamisen suhteen, ja myös Söderin kansainvälisestä komiteasta, joka on tehnyt merkittäviä esityksiä työn kehittämisen suhteen. Mutta oikeastaan kummankaan suhteen ei kovinkaan keskeisiä päätöksiä pohjoismaisessa yhteistyössä Pohjoismaiden neuvostossa ole kyetty tekemään.

Jos jotakin organisaatiokomitean työstä sanoo, niin todellakin keskeisin kysymys on katsoa, millä tavalla pohjoismainen yhteistyö voidaan jäsentää Euroopan yhteiseen taloudelliseen alueeseen Ees:ään ja myös Euroopan yhteisön kehitykseen. Ed. Melin on tuonut esiin mielenkiintoisen ajatuksen, josta on vakavasti jo komiteankin piirissä keskusteltu, nimittäin sen, että pyrittäisiin henkilöiden kautta yhdistämään tätä yhteistyötä eli että ne henkilöt, jotka Pohjoismaiden neuvostossa käsittelevät taloudellisia kysymyksiä, olisivat myös ne henkilöt, jotka Ees-prosessin elimissä käsittelevät taloudelliseen yhdentymiseen liittyviä kysymyksiä. Tällä tavalla voitaisiin luoda järjestely, jossa Pohjoismaitten kesken käyty keskustelu loisi yhteistyötä Ees-prosessin piirissä käytävälle keskustelulle. Itse pidän tämän tyyppistä ajattelua suhteellisen realistisena ja myös toiminnan tehostamisena ja keinona saada tässä suhteessa merkittävä rooli Pohjoismaiden neuvostolle.

Mitä tulee itse tehtäviin, tosiasia on se, minkä me kaikki tiedämme, Pohjoismaiden neuvostossa on liian paljon paperia ja liian paljon aikaa uhrataan pientenkin asioiden käsittelylle. Tässä suhteessa on saatava selviä muutoksia aikaan siten, että poliittisen keskustelun painopiste kyetään kohdistamaan tärkeisiin kysymyksiin ja vähemmän tärkeät kysymykset voidaan kuitata mahdollisimman vähäisellä käsittelyllä, jopa ehkä niin, että niitä voitaisiin osittain poistaa itse neuvoston kokouksesta. Toisaalta jos myös halutaan

saada vauhtia pohjoismaiseen yhteistyöhön, edellyttää se käsitykseni mukaan sitä, että istuntoja on pidettävä enemmän kuin yksi vuodessa, koska tänä päivänä tällä kehityksen vauhdilla Euroopassa ja Euroopan yhteisössä kerran vuodessa pidettävät kokoukset ovat todellakin liian harvaan pidettyjä kokouksia.

Mitä tulee organisaatiokomitean aikatauluun, tässä Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomuksessa todetaan, niin kuin totta on, että määräajaksi on annettu lokakuun loppu tänä vuonna. Tosi-asia kuitenkin on se, että kun organisaatiokomitea joutuu seuraamaan sitä kehitystä, mikä Ees-prosessissa tapahtuu, ja myös seuraamaan sitä, minkälaisia päätöksentekoeleimiä Ees-järjestelmän sisällä syntyy, niin lopullisia ehdotuksia komitea ei voi tehdä ennen kuin nämä Ees-ratkaisut ovat tiedossa ainakin suhteellisen suurella todennäköisyydellä. Mutta mielestäni tärkeätä on kuitenkin se, että selvät konkreettiset päätösesitykset voitaisiin saada jo seuraavaan kokoukseen, joka pidetään helmi — maaliskuussa Kööpenhaminassa ensi vuonna.

Haluaisin korostaa vielä, mitä tulee pohjoismaiseen yhteistyöhön, sitä että Euroopan yhteisön sisällä on Benelux-maitten muodostama yhteenliittymä. Jos ajatellaan Euroopan yhteisön kehitystä, niin voidaan sanoa, että Benelux-maat ovat Euroopan yhteisön sisällä yleensä olleet askeleen kaksi edellä kehityksestä muissa maissa ja ovat tavallaan näyttäneet suuntaa. Tässä suhteessa voitaisiin kuvitella, että Pohjoismaat, olivat ne sitten Ees-järjestelmän sisällä tai joskus tulevaisuudessa Euroopan yhteisön sisällä, voisivat pyrkiä omaksumaan saman tyyppisen roolin ja ehkä jopa mahdollisesti Benelux-maitten kanssa, joitten järjestelmä aika pitkälti vastaa meidän järjestelmäämme.

Eräitä keskeisiä kysymyksiä myös organisaatiokomiteassa on se, onko Pohjoismaiden neuvosto ideamylly vai pitäisikö sille antaa päätösvaltaa, mikä merkitsi sitä, että se saisi jopa kenties ylikansallista päätösvaltaa yli kansallisten hallitusten. Mielestäni tämä on kysymys, johon täytyy joka tapauksessa ottaa kantaa. On selvää, että jos neuvosto voi saada todellista päättäntävaltaa, se merkitsee sitä, että kiinnostus neuvoston käsittelemiin asioihin toki ilman muuta lisääntyy. Jos ajattelemme yhdentyvää Eurooppaa,



mielestäni, jos kuitenkin jokaisen eurooppalaisen parlamentin ylitse tulee jonkinlaista ylikansallista päättäväisyyttä, Pohjoismaiden kesken tällaisen järjestelmän luomisen pitäisi olla kaikkein helpointa, joskin ongelma on se, että me joudumme todennäköisesti osittain sopeutumaan Ees-prosessin kautta Euroopan yhteisön tekemiin päätöksiin, jotka ulottavat voimassaolonsa Ees-alueelle. Toki on selvää, että konfliktia ei voi syntyä pohjoismaisten ja Ees-päätösten välille.

Myös haluaisin korostaa sitä, että tärkeätä on, että jonkinlainen realismi Pohjoismaiden neuvostossa lisääntyisi. Nimittäin hyvin tyyppillistä on se, että Pohjoismaiden neuvostossa esitetään paljon toiveita, mutta taloudellinen vastuullisuus jossain määrin saattaa puuttua. Kun viime aikoina Pohjoismaiden neuvostossa on pyritty taloudenpitoa tehostamaan ja jopa kenties joitakin instituutioita lakkauttamaan, niin Pohjoismaiden neuvosto yleensä sanoo, että tärkeätä on se, että karsintaa suoritetaan, mutta jokaisesta karsintaesityksestä, joka tulee, todetaan, että tätä nyt ei ainakaan pitäisi karsia. Tässä suhteessa itse odotan, kun ministerineuvosto on nyt tekemässä selvitystä siitä, millä tavalla päätökset tulevat taloudellisesti tulevaisuudessa vaikuttamaan, että neuvoston jäsenet voisivat ottaa härkää sarvista ja myös olla valmiita siihen, että vähemmän tärkeillä alueilla resursseja kyettäisiin vähentämään, jotta niitä voitaisiin kohdentaa tärkeimmille alueille. Eli valmiutta selvään priorisointiin täytyisi olla Pohjoismaiden neuvoston sisällä.

Arvoisa puhemies! Näin ollen olen sitä mieltä, että Pohjoismaiden neuvoston tulee löytää itselleen lähimpien vuosien kuluessa paikkansa Euroopassa, ja olen itse varsin toiveikas siinä suhteessa, että tuo paikka tulee löytymään.

Eräs mielenkiintoinen kysymys, joka on tästä erillinen, on Pohjoismaiden neuvoston ja Baltian suhde. Kun itse osallistuin viime sunnuntaina Eestin kongressin kokoukseen, täytyy sanoa, että sen jälkeen voi todeta, että kulttuuriyhteys Baltian maiden ja Pohjoismaiden välillä on todella läheinen. Tästä syystä pidän itse varsin luonnollisena sitä, että Baltian maiden ja Pohjoismaiden neuvoston välille tullaan muodostamaan mahdollisimman tiiviit suhteet, toki kuitenkin ottaen huomioon sen valtiollisen kehityksen, mikä Baltian maissa lähiaikoina tulee tapah-

tumaan ja mitä vaihteita siinä tulee olemaan, koska toki on selvää, että Pohjoismaiden neuvosto, jos jäsenyydestä puhutaan, voi ottaa jäsenikseen vain täysin selvästi suvereenneja valtioita, mutta toki vähemmän suvereenien valtioiden kanssa voidaan erällä sektorilla hyvinkin tiivistä yhteistyötä harjoittaa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi yksi ehdotus, millä tavalla pohjoismaista yhteistyötä voitaisiin tehokkaasti lisätä. Jokaisella Pohjoismaalla on ympäri maailmaa lähetystöjä. Mielestäni voitaisiin Pohjoismaiden lähetystöverkkoa selvästi lisätä ja parantaa, jos Pohjoismaat voisivat päästä sopimukseen esimerkiksi siitä, että Euroopan ja Pohjois-Amerikan ulkopuolella Pohjoismaat perustaisivat yhteiset lähetystöt siten, että kaikilla Pohjoismailla olisi vain yhteinen lähetystö. Tällöin lähetystöjen kattavuutta voitaisiin lisätä, niitä olisi useammissa maissa, ja tällä tavalla myös kustannuksia voitaisiin vähentää. Mielestäni Pohjoismailla ei ole keskenään ristiriitaisia intressejä useimmissa tapauksissa silloin, kun poliittisia kysymyksiä Euroopan ja Pohjoismaiden ulkopuolella hoidetaan.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kansanedustaja Sasin viimeiseen esitykseen, että Pohjoismailla olisi yhteiset lähetystöt kaukaisemmissa valtioissa, totean, että se on hyvin mielenkiintoinen esitys, mutta ihmettelen, miten esimerkiksi kauppapoliittiset edut voitaisiin silloin maakohtaisesti hoitaa.

Mitä tulee Baltian maihin, oli sympaattista kuulla, että kansanedustaja Sasi suhtautui myönteisesti Baltian maihin suuntautuvaan yhteistyöhön erityisesti kulttuurin alalla. Katson kuitenkin, että ympäristöyhteistyö olisi kaikkein kiireellisin.

Mitä tulee instituutioihin, joita Pohjoismaiden neuvoston piirissä nyt virkamiestasolla on ehdotettu lakkautettavaksi, osin myös ministeritasolla, ymmärrän, että instituutioita täytyy tarkastella hyvin kriittisesti ja että on myös instituutioita, jotka toimivat tyhjäkäynnillä nykyisin Pohjoismaiden neuvostossa. On aihetta tarkistaa niiden toimintaa ja vetää johtopäätöksiä. Mutta pidän hyvin tärkeänä sitä, että tässä työssä parlamentaarikot ovat alusta lähtien mukana ja että ei siis parlamentaarikkojen ulkopuolelta määritellä instituutioita, jotka on tarkoitus



lakkauttaa. Virkamiehistöllä, ministerineuvostolla ja parlamentaarikoilla on hieman erilaisia käsityksiä siitä, mitkä pohjoismaiset instituutiot ovat tärkeitä. Esimerkiksi monet niistä lakkautusehdotuksista, jotka nyt olivat esillä, olivat todellakin sellaisia, joihin ei pitäisi mennä. Sen sijaan me parlamentaarikot olemme kyllä varmasti valmiit harkitsemaan, kun saadaan laajalti katsoa, missä ehkä olisi lopettamisen tai jäihinpanon varaa.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sasi puuttui puheensa loppuksi myös yhteistyöhön Baltian kanssa. Minäkin haluaisin esittää sen toivomuksen, että ed. Sasi Pohjoismaiden neuvoston organisaatiokomitean jäsenenä toimisi aktiivisesti suomalaisena skandinaavis-balttilaisen yhteistyön edistämiseksi.

Mutta uskon, että tässä on kyllä tärkeätä tarkoin syynätä puitteet, ettei jouduta väärään karsinaan. Luontevinta olisi, jos Viro perustaisi yhdessä Liettuan ja Latvian kanssa aivan oman Baltian neuvostonsa eräällä tavalla Pohjoismaiden neuvoston kaksois-, uskaltaako nyt sanoa, veljeksi vai sisareksi, jonka kanssa yhteistyötä voitaisiin harjoittaa. Pohjoismaiden neuvosto ja Baltian neuvosto olisivat hyviä pilareita, joiden varaan voitaisiin sitten uutta hansaa lähteä kehittämään yhtyneen Saksan, suursiivotun Puolan ja uudistuvan Neuvosto-Venäjän kanssa.

Mutta, arvoisa puhemies, pidän tärkeänä korostaa sitä, että tämä asia on minun mielestäni Baltian maiden suvereenisuuden asteesta riippumaton. Baltian maat edustavat tiettyä historiallista perinnettä; Pohjoismaat, Suomi niiden osana, toista. Taatusti tehokkaimmin ja järkevimmin tämä voidaan yhdistää sillä tavoin, että kyse ei ole sekamelskasta yhdessä ja samassa organisaatiossa vaan kahdesta erillisestä organisaatiosta, joiden yhteistyötä sitten tiivistetään.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Väänäselle haluan todeta, että hän on aivan oikeassa siinä, että mitä tulee menettelytapaan lakkautettavaksi ehdotettujen instituutioiden osalta, se ei ollut oikea. Puheenvuoro oli sikäli oikea, että parlamentaarikkojen täytyy voida saada vapaasti sanoa sanottavansa siinä suhteessa, missä kar-

sinta tapahtuu. Sitä ei virkamiesten tule päättää.

Mitä tulee Baltian maiden yhteistyöhön, olen samaa mieltä, että luonnonsuojelukysymykset ovat niitä, joita pitäisi ensi sijassa pyrkiä priorisoimaan kulttuurikysymysten ohella. Haluaisin kuitenkin todeta, että niin kauan kuin valtio elää sosialismissa, on aika vaikea nähdä, että luonnonsuojelutoimenpiteet voisivat olla kovinkaan tehokkaita, koska tietty kustannusvastaavuus totaalisesti puuttuu ja ohjausjärjestelmät tuollaisessa talousjärjestelmässä eivät toimi. Tietysti siinä vaiheessa, mikäli valtiot siirtyvät markkinatalousjärjestelmään, on huomattavasti tarkoituksenmukaisempaa ja mielekästä auttaa tällaisia valtioita ja niiden luonnonsuojelutoimenpiteitä. Mutta en sulje pois sitä, että vaikka maassa olisi sosialistinen järjestelmä, ettei pitäisi tehdä jotakin tässä suhteessa, mutta mielestäni silloin pitää hyvin tarkkaan miettiä, millä tavalla luonnonsuojelutoimenpiteet tehdään, jotta ne olisivat myös tehokkaita.

Yksi asia, joka täytyy valitettavasti muistaa, on se, että sellaisten kansojen keskuudessa, joilta ruoka puuttuu, luonnonsuojelu on aina toissijainen kysymys. Perustarpeet tulevat kuitenkin aina ensin.

Ed. Björklundille haluan todeta, että hänen puheenvuoronsa oli erittäin mielenkiintoinen ja myös realistinen. Jos me Pohjoismaiden neuvostossa puhumme Ees-prosessista ja valmistelemme sitä, on epätodennäköistä, että lähivuosina Baltian maat voisivat olla Pohjoismaiden neuvoston jäseniä. Tervehdin mielenkiinnolla hänen tekemäänsä ehdotusta ja pidän sitä varsin hyvänä.

Ed. Jäätteenmäki: Arvoisa puhemies! Tänä päivänä, jolloin on tullut kuluneeksi 50 vuotta talvisodan päättymisestä, on erittäin hyvä hetki puhua pohjoismaisesta yhteistyöstä. Suomen ja Ruotsin välinen ystäväkuntayhteistyöhön täyttää tänä vuonna myös 50 vuotta, ja yhteydet Ruotsin ja Suomen kuntien välille syntyivät nimenomaan talvisodan aikana Ruotsin Suomelle antaman avun seurauksena. Heti sodan syttymisen jälkeisinä päivinä alkoi etenkin Ruotsista virrata maamme humanitaarista apua.

Toki pohjoismaista yhteistyötä oli aikaisemminkin ollut, mutta halusin tuoda tämän esille sen vuoksi, että tämä osoittaa sen,

mistä pohjoismainen yhteistyö on lähtenyt liikkeelle. Pohjoismainen yhteistyö on lähtenyt liikkeelle ja laajentunut kansalaisten aloitteesta. Yhteistyön voima on ollut siinä, että ihmisen arkipäivän asiat ovat aina olleet ykkösasioita. Toivon, että tämä kansalaisnäkökulma säilyy tulevaisuudessakin pohjoismaisen yhteistyön johtoaajatuksena.

Tämä näkökulma eroaa myös eurooppalaisesta yhteistyöstä. Eurooppalaisessa yhteistyössä ei mielestäni ihmisen arkipäivää ole niinkään tuotu esille. Siinä on enemmänkin ollut esillä taloudellisuus ja tehokkuus ja yritysten kilpailukyky. Minä toivon, että pohjoismaisessa yhteistyössä inhimillisuus näkyisi sekä Pohjoismaiden välisessä yhteistyössä että myös silloin, kun Pohjoismaat pyrkivät vaikuttamaan yhdessä Euroopan yhdentymiskehitykseen.

Arvoisa puhemies! Täällä on useasti puututtu ministeri Taxellin Reykjavikissa pitämään puheenvuoroon. Puheenvuoro oli pessimistinen, mutta jotenkin ymmärrän kyllä ministeri Taxellia erittäin hyvin. Täytyy valitettavasti myöntää, että tänä päivänä pohjoismaista yhteistyötä leimaa ennen kaikkea pysähtyneisyys. Me valitettavasti katsomme tänä päivänä enemmän menneisyyteen kuin tulevaisuuteen. Siinä mielessä ministeri Taxellin puheenvuoro ja muutkin kriittiset puheenvuorot Reykjavikissa olivat hyviä, että ne havahduttivat toivottavasti meidät jokaisen. Jotakin on nyt tapahduttava, ja uskon, että jotakin tulee tapahtumaan. Siihen antaa viitteitä myös se, että Suomen valtuuskunnan puitteissa — toivottavasti laajemminkin — on ryhdytty toden teolla miettimään organisatorisia toimenpiteitä.

Pohjoismaisten parlamentaarikkojen yhteistyöelin ei saa missään tapauksessa olla ainoastaan hyvien ideoiden kirpputori. Neuvoston on yksinkertaisesti saatava enemmän aikaan tuloksia. Tämä edellyttää sitä, että neuvoston työtapoja määrätietoisesti uudistetaan. Ne täytyy uudistaa siten, että suuret periaatekysymykset tulisivat enemmän esiin ja ne voitaisiin nopeasti muuttaa päätöksiksi ja toteuttaa. Jotta tämä olisi mahdollista, meidän on muutettava sekä asian käsittelyä että päätöksentekoa että myös mahdollisesti organisaatiota.

Pohjoismaiden neuvoston tulisiikin mielestäni harkita, voitaisiinko valiokunnille antaa todellista vaikutusvaltaa kunkin valiokunnan

omalla toimialalla. Tämä auttaisi sitä, että neuvosto voisi keskittyä suurempiin asioihin.

Mielestäni sekä EY-kysymyksiä että kansainvälistä ympäristöyhteistyötä on vahvistettava organisatorisesti neuvostossa. Varsinkin ympäristökysymykset vaatisivat pysyvää seurantaa. Ei riitä se, että me hyväksymme ohjelmia, hyviäkin ohjelmia; niiden toteuttamista on myös seurattava.

Arvoisa puhemies! Pohjola ja pohjoismaisen yhteistyö on erittäin merkityksellistä meille kaikille. Eurooppa ei ole mikään vaihtoehto Pohjolalle. Sitä paitsi Pohjola on osa Eurooppaa. Me tarvitsemme pohjoismaista yhteistyötä tämän yhteistyön itsensä takia sekä voidaksemme huolehtia niistä ongelmista, joita Länsi-Euroopan yhentyminen tuo tullessaan. Valitettavasti Euroopan yhdentymisasiassa Pohjoismaiden neuvostolla ei ole ollut riittävästi yhteistä poliittista tahtoa. Uskon kuitenkin, että Pohjolalla on tänä päivänä ja sillä tulee olemaan keskeinen asema Euroopassa, ei ainoastaan Länsi-Euroopassa vaan koko Euroopassa, joka ulottuu Atlantilta Uralille. Nyt me olemme valitettavasti Suomessa ja Pohjoismaiden neuvostossakin keskittyneet ehkä liiankin paljon Länsi-Euroopan yhteistyöhön.

Arvoisa puhemies! Tänään on monissa puheenvuoroissa tuotu esille Pohjoismaiden neuvoston ja Baltian välistä yhteistyötä. On korostettu ympäristöyhteistyötä. Minä haluan korostaa myös Pohjoismaiden neuvoston merkitystä parlamentarismiin ja demokratiaan liittyvissä kysymyksissä. Tätä nykyään monet Itä-Euroopan maat ovat siirtymässä monipuoluejärjestelmään, ja tämä ei ole aina kovinkaan helppoa. Näkisin, että ajatusten ja ideoiden vaihdosta olisi hyötyä sekä Pohjoismaille että Itä-Euroopan maille.

Itä-Euroopassa, Baltiassa perustetaan uusia puolueita ja ihmisiä kiinnostaa valtavasti yhteisiin asioihin vaikuttaminen. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa ongelmat ovat toisenlaisia. Kansalaisten ja päätöksentekijöiden välinen kuilu on syvenemässä. Uskoisin, että yhteisten kokemusten pohjalta me voisimme oppia ja opetella, kuinka valtaan saataisiin voimattomien voimat.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaisella yhteistyöllä on paljon tehtävää. Toivon, että tulevaisuudessa löytyy enemmän poliittista tah-

toa yhteisen tahdon ilmaisemiseksi kuin viime kokouksessa esiintyi.

Ed. Hilpelä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jäätteenmäki vertaili eurooppalaista ja pohjoismaista yhteistyötä ja arveli, että eurooppalaisessa yhteistyössä ihmisen arkipäivä on jäänyt vähemmälle huomiolle tai kokonaan ilman huomiota. Tämä saattaa pitää paikkansa EY:hyn nähden. Brysselissähan korostuvat tietyt tällä hetkellä ja ovat korostuneet jo aikaisemminkin voimakkaasti juuri taloudellinen yhteistyö ja siihen liittyvät intressit.

Mutta se ei pidä paikkaansa Euroopan neuvostoon nähden, jossa Suomikin nyt on mukana juuri eurooppalaisessa yhteistyössä. En käy lyhyessä vastauspuheenvuorossa luettelemaan niitä asioita, joita Euroopan neuvostossa on esimerkiksi tänä kautena käsitelty, kun Suomi on ollut siellä jäsenenä. Eduskunta saa pian käsiteltäväkseen Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomuksen, ja toivon, että siihen jaksetaan tutustua ja näin päästään näkemään, että Euroopan neuvoston työssä vallitsee periaate, joka mielestäni on parasta humanismia: vanhojen humanistien periaate siitä, että olen ihminen, mikään inhimillinen ei saa olla minulle vierasta.

Ed. Siuruainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jäätteenmäki lähti hyvin ansiokkaasti liikkeelle puheenvuorosaan pohjoismaisesta historiasta nimenomaan talvisodan jälkeen ja siitä inhimillisyydestä, joka liittyy pohjoismaiseen yhteistyöhön. Uskoisin, että tämän yhteistyön eräs perusta nimenomaan on pohjoismaisessa ajattelutavassa.

Olen kuitenkin vähän toista mieltä siitä, että pohjoismaista yhteistyötä ei leimaa pelkästään pysähtyneisyys vaan on tietyllä tavalla eletty eräs kausi loppuun. Eurooppa on muuttumassa, ja nyt on uudelleenarvioinnin aika, miten pohjoismainen yhteistyö tulee nivouttaa tulevaisuudessa. Luulen, että kun EY:n prosessi etenee, me Pohjoismaissa ennistä tiiviimmin joudumme ajattelemaan omaa aluettaamme ja yhteistyö tulee tiivistymään huomattavasti nykyisestään, kun ajamme pohjoismaista etua Euroopan kokonaisuudessa. Meillä on hyvin samantapainen luonto, yhteiset intressit ja myös yhteinen

kulttuuri ja paljon annettavaa eurooppalaiseseen yhteistyöhön. Tämä vaihe on meillä nyt edessä.

Ed. Riihijärvi: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on todettava pohjoismaisesta yhteistyöstä, että Pohjoismaiden neuvosto on huomattavasti kehittyneempi yhteistyön foorumi kuin esimerkiksi Suomen liittäminen Ruotsiin, niin kuin ed. Helle Pohjoismaiden neuvoston viime istunnon aikana oli Suomesta viestittänyt Reykjavikiin. Se, että täällä on esitetty pessimistisiä ajatuksia Pohjoismaiden neuvoston mahdollisuuksista, ei pidä paikkaansa, sillä ei kai tämän kertomuksen yhteydessä ole koskaan ainakaan minun muistini mukaan näin pitkiä puheita pidetty. Tämä osoittaa sen, että Pohjoismaiden neuvostoa arvostetaan. Se, että sieltä ei suuria uutisia saada irti, johtuu siitä, että lähes kaikki on tehty, mitä itsenäisten valtioiden keskinäisissä hyvissä suhteissa on tehtävissä. Se on sellaista asioiden viilaamista, josta ei hyvin paljon otsikoihin saada kirjoitettavaa. En ole siis ollenkaan pessimisti Pohjoismaiden neuvoston toiminnan suhteen. Se on ollut merkittävä foorumi meille myös eurooppalaisia suhteita ajateltaessa.

Arvoisa puhemies! Haluan vain yhteen asiaan tarttua, ja se on energia-alan yhteistyösuunnitelmat. Nämä ovat varsin merkittäviä hankkeita. Omalta kohdaltani kuitenkin valittaen totean, että tekemäni aloite vaihtoehtoisten energiatuotantomuotojen tutkimisesta, yhteispohjoismaisesta tutkimuslaitoksesta, ei ole vielä lähtenyt liikkeelle. Mutta varmasti tulevaisuudessa joudutaan tällainen tutkimuslaitos perustamaan, koska meillä on hyvin paljon hajanaista tietoa vaihtoehtoisista energian muodoista eri Pohjoismaissa. Tarvittaisiin yhteinen tutkimuslaitos, jossa kaikki tieto voitaisiin yhdistää ja myös soveltaa sitä sitten käytäntöön. Tämä on myös ympäristökysymysten ratkaisussa aivan välttämätöntä.

Toinen asia, johon haluan puuttua: Voi olla, että täällä esitetty ajatus Baltian maiden omasta neuvostosta onkin erittäin hyvä ratkaisu. Kuitenkin, jotta meillä olisi myönteistä yhteistyötä Baltian maiden kanssa, olen tehnyt jäsenaloitteen, että Suomen ja Pohjoismaiden kansanopistot ja kansankorkeakoulut avaisivat ovensa Baltian maiden sekä myös Inkerin ja Itä-Karjalan nuorisolle sillä

tavalla, että näille opiskelijoille myönnettäisiin stipendejä. Tämä on mielestäni paras tapa aloittaa yhteistyö, aloittaa se tällä kulttuurin saralla. Sitten se aikanaan — ja uskon, että vielä nopeastikin — vaikuttaa myös ympäristökysymysten uudelleenarvioimiseen ja ratkaisujen löytämiseen.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, haluan lopuksi todeta, että Pohjoismaiden neuvoston työ on varsin eleetöntä mutta erittäin merkittävää Pohjoismaiden keskinäisen kehittämisen kannalta.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Riihijärvi totesi puheenvuoronsa alussa, että olisin tehnyt esityksen Suomen liittamisestä Ruotsiin. Näinhän ei suinkaan ollut. Saattaa olla tietysti, että koska hän oli muutaman tuhannen kilometrin päässä Helsingistä, tieto on matkalla muuntunut. Nimenomaan esitin sitä, että Suomen ja Ruotsin, kahden puolueettoman Pohjoismaan, kesken voitaisiin yhteistyötä kehittää taustana nimenomaan se, että meillä on hyvin samantapainen sosiaaliturvajärjestelmä, meillä on hyvin samantapainen näkemys ympäristönhoitoasioista ja melko paljon tietoisuutta näistä ja että näitä avuja yhdessä käyttäen pystyisimme yhteistyössä voimakkaammin vaikuttamaan Euroopan yhdentymiskehitykseen ja Ees-neuvotteluihin. Tämä oli esitykseni yksi tausta. Siihen tosin liittyi se, miksi ei kaksi puolueetonta Pohjoismaata voisi myös olla jossakin määrin puolustuspoliittisessa yhteistyössä.

Ed. Siuruainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti puuttua ed. Riihijärven kannanottoon pohjoismaisesta energiatutkimuksesta. En ole aivan varma siitä, pitäisikö tällä hetkellä pohjoismaista tutkimuslaitosta perustaa, koska valtioilla on hyvin erilaisia energiaintressejä. Tällaisesta laitoksesta pitäisi laatia hyvin laaja ja monipuolinen. Se edellyttäisi hyvin oppinutta ja laajaa henkilökuntaa. Sellaisen laitoksen perustaminen tällä hetkellä saattaisi olla hyvinkin päällekkäin kansallisten energiatutkimuslaitosten kanssa. Me hyvin tiedämme, että mm. Suomessa on panostettu kohtuullisen paljon energiatutkimukseen viime aikoina. Energia on ala, jolla myös laajemmat kansainväliset yhteydet ovat tarpeellisia. Pelkään, että tiedonkeruu- ja -käsittelylaitosta

yhteispohjoismaisesti ei kannattaisi laittaa vaan enemmänkin tiivistää yhteistyötä symposiumien ja tutkimusohjelmien puitteissa eikä suinkaan lähteä perustamaan erillistä suhteellisen kallista, kaikille maille kallista erillistä instituuttia.

Ed. Hilpelä: Arvoisa puhemies! Pohjoismainen yhteistyö on osa eurooppalaista yhteistyötä. Se on hyvä todellakin todeta ja yhä uudelleen myös ottaa esille, niin kuin täällä on tehtykin. Täällä on jo lueteltu useaan kertaan ne asiat, joissa pohjoismainen yhteistyö on toteutunut ja tuonut kaunista hedelmää, ja on myös lueteltu ne puutteet ja toistaiseksi toteutumistaan odottavat asiat, joita ei pidä jättää silleen. Mielestäni pohjoismaisen yhteistyön merkitystä korostaa se, että Suomi menee — tai ainakin suomalaisten yritysten kohdalla näin useimmiten tapahtuu — Eurooppaan juuri Pohjojan kautta.

Suomella on pohjoismaisen yhteisön oma-leimaisena jäsenenä mielestäni paremmat mahdollisuudet profiloitua yhdentyvässä Euroopassa kuin sillä olisi yksinään. Varmasti sekä Suomen että muiden Pohjoismaiden — Tanska ehkä pois luettuna — asema muuttuu Euroopan yhdentyessä ja myös Pohjoismaiden neuvoston asema ja rooli muuttuu. Miten se muuttuu? Näen silmissäni kuvan hyvin aktiivisesta Pohjoismaiden neuvostosta, joka tuo runsaasti aloitteita eurooppalaiseen yhteistyöhön, vaikkapa Euroopan neuvoston käsittelyyn.

Eräitä yhteistyöprojektejahan onkin olemassa, ja merkittävää lisää merkitsee mielestäni mm. se raja-alue-konferenssi, joka yhteistyössä Pohjoismaiden neuvoston ja Euroopan neuvoston kanssa järjestetään ensi vuonna Rovaniemellä.

Haluan antaa voimakkaan tukeni ed. Melinin vaatimukselle siitä, että Pohjoismaiden neuvostoon tulee perustaa komitea tai valiokunta tai toimikunta, mikä se sitten tulee olemaan, kansainvälisiä kysymyksiä varten. Myöskin ulkoasiainvaliokunta asettui tälle kannalle. Tällaisen elimen olemassaolon etu olisi mielestäni nimenomaan se, että se kykenisi nopeasti reagoimaan tilanteisiin, tekemään raportteja, julkilausumia jne. Pohjoismaiden nimissä. Se tietysti edellyttäisi, että sille olisi delegoitu myös tietyllä tavalla itsenäistä toimivaltaa.

Vaikka vanha sanonta kuuluukin, että joka menneitä muistaa sitä tikulla silmään, niin haluan kuitenkin todeta, että tietynlainen menneisyyden paino on olemassa. Kansainväliset kysymykset ovat aikaisemmin aiheuttaneet allergiaa Pohjoismaiden neuvostossa, mutta nyt alkaa tilanne olla toinen. Tätä muutosta halusi myöskin ulkoasiainvaliokunta tukea, kun se oli sitä mieltä ja kirjasi mietintöönsä, että Helsingin-sopimuksen estämättä voidaan Pohjoismaiden ulkopoliittista yhteistyötä ja keskustelua lisätä Pohjoismaiden neuvostossa, siis ilman, että Helsingin-sopimusta tarvitsee muuttaa.

Arvoisa puhemies! Minäkin puolestani hieman ihmettelen, että vasta vajaa vuosi sitten Pohjoismaiden neuvoston jättänyt, siihen asti pitkään Pohjoismaiden neuvoston jäsenenä ollut ed. Elo kritisoi voimakkaasti Pohjoismaiden neuvoston työtä. Kyllä kai hänen kritisoimansa nykytilanne on peräisin jo siltä ajalta, jolloin hän osaltaan oli vaikuttamassa siihen, mitä Pohjoismaiden neuvosto on ja oli ja mitä se teki ja tekemättä jätti. En muista niiltä ajoilta suinkaan niin voimakasta kritiikkiä häneltä tulleen.

Lopuksi: Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunta pyrkii Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kanssa läheiseen yhteistyöhön ja toivoo, että siitä hyötyy sekä Pohjoismainen että yleiseurooppalainen yhteistyö.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja Aaltonen avatessaan keskustelun kiinnitti huomiota myös Pohjolan ydinaseetonta vyöhykettä koskevaan asiaan. Hän muistaakseni totesi siihen tapaan, että kansanedustajien tulisi saada tietää, miten virkamiestyöryhmän edistyy. Olen samaa mieltä tuosta tavoitteesta, josta valiokunnan puheenjohtaja puhui. Olen hieman hämmästellyt sitä, että hyvinkin pitkän keskustelun kuluessa ei hallituksen edustajaa ole paikalle saapunut kertomaan, millä tavalla hallitus on todella pyrkinyt kiirehtimään virkamiestyöryhmän työtä ja milloin virkamiestyöryhmän työ mahdollisesti olisi valmistumassa. Toivottavasti eduskunta, sen valiokunnat, yrittävät omalta osaltaan saada hallitusta liikkeelle ja patistamaan virkamiestyöryhmän työtä. Jos olen julkisuudessa osannut oikein lukea ulkoministeri Paasion erään lausunnon Turussa pidetyn ulkominis-

terikokouksen yhteydessä, niin hän muistaakseni oli omana käsityksenään lausunut toiveen siitä, että virkamiestyöryhmän raportin tulisi pian valmistua.

Pohjoismaiden neuvoston osalta en ole voinut välttyä siltä havainnolta, että jossain määrin jähmettynyt ilme neuvostossa on siltä osin kuin kyseessä on yhteyksien kehittäminen Suomen itäiseen naapuriin ja niihin tasavaltoihin, jotka olivat esillä mm. siinä yhteistyöehdotuksessa, jonka presidentti Gorbatšov Helsingissä vieraillessaan esitti. Kuten tämän asian lähetekeskustelun yhteydessä totesin, Suomen valtuuskunnalla Pohjoismaiden neuvostossa on varmasti vielä paljon tehtävää tässä suhteessa. Toistan aiemman toivomukseni siitä, että pitäisi murtaa muureja nimenomaan muiden Pohjoismaiden sisällä, jotta yhteistyö voisi todella lähteä käyntiin siten kuin eräät merkit nyt antavat aihetta, voisiko sanoa, ainakin jossain määrin optimismiin.

Toteaisin erään mielenkiintoisen havainnon: Kun lueskelin Pohjoismaiden neuvoston kansainvälisen valiokunnan mielipiteitä erästä asiakirjasta, joka viime vuoden puolella ilmestyi, minulle jäi semmoinen mielikuva, että Pohjoismaiden neuvoston kansainvälinen valiokunta korostaessaan yhteistyötä Euroopassa hyvin voimakkaasti piti esillä yleiseurooppalaista yhteistyötä, siis yhteistyön yleiseurooppalaista luonnetta. Mutta sitten kun olen seurannut, tosin lähinnä julkisen sanan palstoilla, keskustelua Pohjoismaiden neuvostossa, painotus ei ole ollut aivan saman kaltainen. Ei ole ollut niinkään voimakkaasti esillä yleiseurooppalainen yhteistyö, vaan kuten ed. Jäätteenmäki äskens totesi, yhteistyö nimenomaan läntisen Euroopan kanssa. Se on hyvin näkynyt.

Tältäkin osin esittäisin sellaisen toivomuksen, että suomalaisen valtuuskunnan taholta jatkossa, tai sanoisinko jatkossakin, pidettäisiin voimakkaammin esillä yleiseurooppalaisen yhteistyön näköaloja ja sikäli kuin pohjoismaisella neuvostolla vaikutusta on Euroopan asioissa, nimenomaan tältä näkökannalta keskusteluehdotukset voisivat tapahtua.

Rouva puhemies! Luulen, että se, että tänään on näinkin paljon syntynyt keskustelua Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomuksen johdosta, on ikään kuin vahvistus sille, että ulkoasiainvaliokun-

ta oli varmasti oikeassa, kun se päätti ehdottaa kertomuksen myös muiden valiokuntien käsittelyyn. Ehkä tämä keskusteluvilkkaus antaisi myös hallitukselle aiheen harkita, olisiko hallituksen syytä antaa myös eduskunnalle selonteko tai tiedonanto Suomen Pohjoismaita koskevasta politiikasta, Suomen ja Pohjoismaiden yhteistyöstä ja hallituksen suunnitelmista ja kaavailuista siinä suhteessa.

Toivon lopuksi, että presidentti Gorbatschovin ehdotus, joka liittyi Pohjoismaiden ja Venäjän federatiivisen neuvostotasavallan ja yleensä kaikkien Itämeren maiden yhteistyön edistämiseen, saisi myötätuulta ja että puhemies Sorsan toimenpiteet, jotka hänen johdolla on alulle pistetty, tässä suhteessa tuottaisivat myös myönteisen tuloksen.

Aivan lopuksi haluaisin todeta, että ed. Sasi vastatessaan ed. Väänäsen puheenvuoroon mielestäni asetti poliittisia ehtoja ympäristöyhteistyölle. Hän mainitsi, että pitää yhteiskuntajärjestelmän olla toisenlainen ja vain markkinajärjestelmämaan kanssa Suomi voisi olla yhteistyössä. Jos hän todella tätä tarkoitti, niin minusta se oli hämmästyttävä poliittisen ehdon asettaminen yhteistyölle muiden maiden kanssa. Paheksun sellaista enkä ainakaan voi yhtyä poliittisten ehtojen asettamiseen yleensä silloin, kun kysymys on ympäristöpolitiikan ja muun yhteistyön kehittämisestä.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Rouva varapuhemies! Ensinnäkin haluaisin ed. Laineelle huomauttaa siitä, että on mielestäni aika luonnollista se, että Pohjoismaiden neuvostossa pitkälti keskitytään Länsi-Euroopan kysymyksiin tänä päivänä, kun ne todella koskettavat Pohjoismaita hyvin läheltä. Kuten Laine hyvin tietää, EY-keskustelu on kuumimmillaan, ja Ees-sopimusta valmistellaan kaikissa Pohjoismaissa paitsi Tanskassa, joka on jo EY:n jäsen. Toisaalta Itä-Euroopan tilanne on niin sekava tällä hetkellä, että ilmeisesti sen paremmin Laineellakaan kuin allekirjoittaneellakaan on selvää kuvaa, mitä on tapahtumassa ja minkälaiset yhteistyömuodot ovat tulossa esiin sieltä.

Mitä tulee selonteon antamiseen, niin ihmettelen oikeastaan sitä laimeutta, jolla Laine siihen suhtautui. Kyllä itse korostetusti vaatisin nyt hallitukselta selontekoa kuten

ulkoasiainvaliokunta on kokonaisuudessaan tehnyt.

Jos rouva puhemies vielä antaa tilaisuuden jatkaa kahdella kolmella lauseella, niin pahoittelen sitä, että ed. Hilpelä lähti pois. Hän kritisoi sitä, etten ole aikaisemmin Pohjoismaiden neuvostossa käyttänyt tämän laatuisia puheenvuoroja. Kyllä kai ed. Hilpelä niin kuin muutkin ovat huomanneet, että aika on muuttunut. Ei Ellemann-Jensenkään ole käyttänyt tämän laatuisia EY:tä suosittavia puheenvuoroja, joihin hän on nyt syylistynyt pari kertaa viikon aikana.

Toisaalta myös, niin kuin arvoisa varapuhemies itse totesi, me olemme yhdessä Hetemäki-Olanderin kanssa useaan otteeseen kiinnittäneet huomiota tutkintojen vastavuuteen, kaupan teknisten esteiden poistamiseen jne. ja olemme varmasti molemmat pahoillamme siitä, että emme ole nopeammin päässeet eteenpäin. Mutta jos ed. Hilpelä haluaa, niin varmasti Pohjoismaiden neuvoston asiakirjoista löytyy esimerkiksi allekirjoittaneen puheenvuorot, jotka koskevat tätä asiaa.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minä olen hämmästyynyt siitä, että ed. Elo ei ottanut huomioon puheenvuorosani juuri esittämäni toteamusta siitä, että Pohjoismaiden neuvoston kansainvälinen valiokunta katseli Pohjoismaiden ja Euroopan yhteistyökysymystä yleiseurooppalaisesta näkökulmasta. Se oli siis Pohjoismaiden neuvoston kansainvälinen valiokunta. Nyt halusin vain osoittaa, että Pohjoismaiden neuvoston piirissä tämä yleiseurooppalainen näkökulma oli hävinnyt. Toivon, että näin ei jatkossa tapahdu ja tulen suurella mielenkiinnolla kuuntelemaan kansanedustaja Elon puheenvuoron yhdentymiskeskustelussa. Aikooko hänkin menetellä niin, ettei tällainen yleiseurooppalainen näkökulma näy missään? Sosialistiset maat ovat kadonneet hänen maantieteestään.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Saattaa muuten kyllä, ed. Laine, käydä niin, että sosialistiset maat katoavat ainakin tällä nimellä Euroopan kartalta. Kovin kaukana se tilanne ei enää tällä hetkellä ole, sosialistimaat ymmärrettynä sillä nimikkeellä, että niitä hallitsee yksi puolue.



Mutta totta kai yleiseurooppalainen näkökulma on kyllä aivan tärkeä, mutta ihmettelen sitä, että Laine nyt odottaa esimerkiksi huomisesta keskustelusta jotain yleiseurooppalaista keskustelua. Jos Laine on tarkkaan lukenut sen, mitä hallituksen integraatiose-lonteon päällä lukee, niin kyllä se tarkoittaa Länsi-Euroopan yhdentymistä, ei niinkään mitään yleiseurooppalaista keskustelua. Se-kin näkökulma varmasti voidaan keskuste-lussa silti ottaa esille.

Ed. Ryytänen: Arvoisa puhemies! Kulttuuriyhteistyö on oikeastaan koko pohjoismaisen yhteistyön perusta, ja se on alue, jonka saavutuksia me pidämme täysin luon-nollisena osana arkielämäämme. Uskon, että vahva pohjoismainen kulttuuri-identiteetti on myös vahvuutemme tämän päivän suurissa muutoksissa.

Kun täällä on kovasti kritisoitu Pohjois-maiden neuvoston toimintatapoja ja tuloksia, haluan ottaa yhden esimerkin sivistysvalio-kunnan alalta tässä suhteessa viime istunnos-ta. Käsittelimme siellä ministerineuvoston ehdotusta pohjoismaisen kieliyhteistyön toi-mintaohjelmaksi, ja tämänkin ns. Nordmål-toimintaohjelman osalta valiokunta todella olisi pitänyt parempana, että koko ohjelman tavoitteet ja tarkoitukset olisi määritelty täs-mällisemmin. Tässä ohjelmassahan on kaksi päätarkoitusta: siinä on aloitteet ensinnäkin naapurikielten ymmärtämisen edistämiseksi ja sitten toisaalta pohjoismaalaisten oikeus saada tärkeitä asiakirjoja, pohjoismaisia asia-kirjoja, omalla äidinkielellään. Tässä ohjel-massa hyvin selvästi tunnustetaan myös suomen kielen asema yhtenä pohjoismaisena kielenä, samoin islannin.

Valiokunta on toki tyytyväinen siihen, että tässä ohjelmassa oli monia uusia aloitteita pohjoismaisten kielten ymmärtämisen edistä-miseksi, tulkkausta ja kielen ymmärtämistä käsitteleviä ehdotuksia — niitä pidimme hy-vin myönteisinä — ja siinä ohjelmassa pan-naan entistä enemmän painoa vieraiden kiel-ten opetuksen edistämiseksi. Pidämme myös hyvin tarkoituksenmukaisena, että kiinnite-tään huomiota Euroopan yhteisössä ja Eu-roopan neuvostossa tapahtuvaan kehitykseen kieliyhteistyössä. Mutta juuri lisääntyvän kansainvälistymisen vuoksi valiokunta olisi hyvin voimakkaasti toivonut pidemmälle me-neviä pohjoismaisia yhteistyösuunnitelmia

viestintäalalla ja vaihto-ohjelmissa, jotka ovat niin keskeisen tärkeitä alueita juuri tämän päivän kehityksessä.

Kun Reykjavikin kokouksessa esitettiin suullisia kysymyksiä ministereille, niin hyvin monet käsittelivät juuri kieliohjelmaa, kieleen liittyviä ongelmia. Siellä oli kysymyksiä suomen kielen asemasta, tulkkaustoiminnasta jne., ja muutamassa kysymyksessä puututtiin kulttuuribudjettiin ja sen puutteelliseen ra-hoitukseen. Sekä edellisessä istunnossa hy-väksytty pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön toimintasuunnitelma että viime istunnossa hyväksytty kieliyhteistyön toimintaohjelma näyttävät jäävän koko ajan vaille riittävää rahoitusta. Nämä monet kysymykset antoi-ivat kyllä mielestäni hyvin selvän todistuksen siitä, että parlamentaarikot eivät enää luota ministerineuvoston esittämiin suunnitelmiin, eivät ainakaan siihen, että suunniteltujen tapahtumien rahoitusjärjestelyt sitten toteu-tuvat. Olen hyvin iloinen siitä, että ministeri Kasurinen täällä käytti sellaisen puheenvuo-ron, jossa hän Suomen osalta lupasi rahoit-uksen nostamista.

Istunnon puheenvuoroissa tuli eri yhteyk-sissä esille kulttuuribudjetissa oleva rahoitus-vaje, ja juuri pohjoismaisten laitosten lak-kauttamisehdotus oli siitä selvä merkki. On todellakin niin, että meillä on oltava kyllä valmiuksia uudelleenarviointeihin ja resurs-sien kohdentamiseen ihan uudella tavalla. Se on ainoa tapa kehittää tätä toimintaa niin, että se vastaa uusiin haasteisiin ja vastaa uusia tarpeita, ja näitähän meillä on valta-vasti esimerkiksi opiskelija- ja tutkijavaihdon kehittämisen alueella. Mutta kuitenkin Pohjoismaiden neuvoston jäsenten ja esimerkiksi sen kulttuurivaliokunnan on saatava minis-terineuvoston esitysten pohjalta itse harkita laitosten tarpeellisuus ja toimintamahdolli-suudet. Monet laitoksista ovat syntyneet jäsenten jäsenaloitteiden pohjalta.

Menettelytavoista käytiin istunnossa pe-rusteellinen ja mielestäni hyvin tarpeellinen keskustelu. Minä toivon, että me voisimme tulevaisuudessa kehittää toimintaamme vah-valta parlamentariselta pohjalta, mutta kui-tenkin valmiina uudistamaan sekä organisaa-tiotamme että työskentelytapojamme.

Arvoisa puhemies! Ottamani esimerkki si-vistysvaliokunnan alalta osoittaa sen, että me todella tarvitsemme lisää tavoitteellisuutta ja lisää konkretiaa suunnitelmiin, mutta ennen

kaikkea me tarvitsemme resursseja toteuttaa nämä suunnitelmat. Se on ainoa tapa saada pohjoismaiseen yhteistyöhön lisää dynamiikkaa ja tuloksellisuutta, jota täällä on ihan aiheellisesti monissa puheenvuoroissa kaivattu.

Olen monien muiden puhujien kanssa yhtä mieltä siitä, että juuri nyt on aika vahvistaa pohjoismaista yhteistyötä eri sektoreilla, erityisesti ympäristöasioissa ja kansainvälisessä toiminnassa, jotka toki ovat olleet painopistealueita neuvoston työssä, mutta tarvitaan organisatorista vahvistamista, tarvitaan hyvin tehokasta seurantaa. Euroopan yhdentymiskehityksessä tarvitaan pohjoismaista strategiaa ja tarvitaan tahtoa erityisesti aluepolitiikassa ja sosiaalipoliittisissa kysymyksissä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

### **3) Ehdotus laiksi Suomen Hallitusmuodon 87 §:n muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 9

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitellyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

### **4) Ehdotus laiksi lääkkeiden velvoitevarastointilain muuttamisesta**

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 218/1989 vp.

Talousvaliokunnan mietintö n:o 2

Ensimmäinen varapuhemies: Käsitellyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 2.

**Keskustelu:**

Ed. Jouppila: Arvoisa puhemies! Kyseessä olevassa lakiesityksessä muutetaan

lääkkeiden velvoitevarastointilakia niiden säännöksiensä osalta, jotka koskevat lääketehtaan, lääkevalmisteen maahantuojaan ja sairaanhoitolaitoksen lääkkeiden varastointivelvollisuuden mitoitus- ja määräytymisperusteita. Tässä ei siis ole kyseessä mikään yhteiskunnallisesti kovin mullistava lakiesitys, mutta kuitenkin se on esitys, joka on merkittävä niille, joita se koskee, kuten apteekkeille, apteekkitavaratukkukaupalle, lääketeollisuudelle sekä lääkkeen maahantuojille ja sairaaloille.

Syy siihen, että halusin käyttää puheenvuoron, on se, että lain valiokuntakäsittelyn yhteydessä kävi ilmi, etteivät lain valmistelijat olleet paneutuneet valmistelussaan lakiin sillä huolellisuudella ja vakavuudella kuin olisi odottanut ja olisi ollut tarpeen, jotta laki olisi ollut toimiva asianosaisten tahojen kannalta. Niinpä asiantuntijoiden kuulemisen perusteella talousvaliokunta onkin tehnyt lakiin, josta oli avattu kuusi pykälää, muutoksia, joissa todellisten asiantuntijoiden eikä virkamiesten näkemykset on nyt otettu huomioon.

Niinpä valiokunta avasi tykkänään uuden pykälänkin, 2 §:n, jonka 1 momentin 14 kohtaa muutettiin niin, että eläinlääkkeitä koskevaa velvoitteen piiriä laajennetaan poistamalla rajausta tulehdus- ja aineenvaihduntasairauksiin. Tällöin varastointivelvoitteen piiriin kuuluvat kotieläintuotantoa merkittävästi vähentävien sairauksien hoitoon tarkoitetut lääkkeet ja rokotteet, mikä on toki merkittävä parannus.

Lisäksi teimme muutoksia 3 §:ään. Asiantuntijoilta saamamme selvityksen perusteella ehdotimme muutettavaksi tätä siten, että lääketehtaan varastointivelvoite määräytyy lääkeainetta sisältävien lääkevalmisteitten toteutuneen myynnin perusteella eikä lääkeaineen toteutuneen käytön perusteella. Lisäksi valiokunta halusi vielä mietinnössään tuoda esiin sen, että se pitää tärkeänä, että siirtymävaiheen ongelmien takia lääketukkukaupoille myönnetään velvoitevarastointilain 11 §:n nojalla vuodelle 1990 vapautus ylläpitää nykyisen lainsäädännön pohjalta syntyneitä viiden ja kymmenen kuukauden ajan ylittäviä varastoja, mikä on tälle teollisuudelle useitten satojentuhansien markkojen säästö.

Mielestäni tämä eduskunnalle annettu ja talousvaliokunnan käsittelemä lakiesitys on

yksi esimerkki siitä, että eduskunnan on oltava omalta osaltaan valppaana ja rohkeasti pyrittävä muuttamaan lakiesityksiä niin, etteivät lait jo syntyessään olisi epäkelvoja ja kohta jo muutoksia vaativia ja näin antaisi eduskunnasta lainvalmistelijana ja lainsäätäjänä huonon kuvan. Tällä tavoin me olemme ainakin mielestäni talousvaliokunnassa pyrkineet omalta osaltamme nostamaan eduskunnan paljon kaivattua arvovaltaa luonnollisesti hyvässä yhteistyössä asianomaisen ministeriön kanssa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## 5) Ehdotus laiksi luopumiseläkelain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 253/1989 vp.  
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 3

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

## 6) Ehdotus laiksi pysäköintivirhemaksusta annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely  
Hallituksen esitys n:o 2  
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 1

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on liikennevaliokunnan mietintö n:o 1.

**Keskustelu:**

Ed. Saari: Arvoisa puhemies! On aluksi syytä esittää erityinen kiitos paikalla oleville

edustajille Jouppila, Helle ja Siuruainen siitä uskollisuudesta, että vielä olette läsnä eduskunnan istunnossa.

Liikennevaliokunnan asema on vähän hankala siinä mielessä, että liikennevaliokunnan mietinnöt tulevat käsittelyyn aina istuntojen lopulla ja hyvin harvoin pääsee niitä esittelemään kovin merkittävälle kuulijakunnalle. Ehkä siinä on myös merkitystä sillä, että eduskunta tuntee suurta luottamusta liikennevaliokunnan työtä kohtaan niin, että se on laadukasta eikä siellä ole mitään sensaatioita odotettavissa.

Arvoisa puhemies! Autokannan kaikkia ennusteita nopeammin tapahtunut kasvu ja yksityisautoilun lisääntyminen on aiheuttanut suuremmissa taajamissamme pahenevan pysäköintiongelman. Osittain se johtuu lailisten pysäköintipaikkojen määrän riittämättömyydestä, osin siitä, että autoilijat ovat tulleet pysäköintimääräyksistä aikaisempaa piittaamattommiksi. Esimerkiksi Helsingin kaupungissa on pysäköintivirheistä annettujen maksukehotusten määrä kasvanut 1980-luvulla, vuosikymmenen aikana, pyöreästi kaksinkertaiseksi. Väärin pysäköidyt autot vaikeuttavat välttämätöntä jakeluliikennettä ja aiheuttavat vaaraa liikenteelle.

Nyt ensimmäisessä käsittelyssä olevan hallituksen esityksen n:o 2 laiksi pysäköintivirhemaksusta annetun lain 7 §:n muuttamisesta tarkoituksena on pysäköintivirhemaksuja korottamalla antaa viranomaisille tehokkaammat keinot pysäköintimääräysten noudattamisen valvontaan.

Voimassa oleva laki määrää pysäköintivirhemaksun määräksi virheen laadusta riippumatta 30 markkaa. Laki antaa kuitenkin sisäasiainministeriölle mahdollisuuden niissä kunnissa, joissa on järjestetty kunnallinen pysäköintivalvonta, kunnanvaltuuston lausunnon kuultuaan määrätä pysäköintivirhemaksu enintään 100 markaksi.

Käsittelyssä olevassa esityksessä esitetään tuo peruspysäköintivirhemaksu korotettavaksi 30 markasta 50 markkaan. Sisäasiainministeriön määrättävissä olevaa maksun ylärajaa korotettaisiin 100 markasta 200 markkaan. Tämä liikkumavaran nosto koskisi siis niitä 41 kuntaa, joissa on järjestetty kunnallinen pysäköinnin valvonta.

Esitystään hallitus perustelee tapahtuneella rahan arvon alentumisella. Nykyisen lain voimassaoloaikana elinkustannusindeksi on

noussut 35 prosenttia ja kuluttajahintaindeksi 28 prosenttia. Koko esitettyä korotusta ei siis voida perustella inflaatiolla. Lisäperusteena hallitus esittääkin lisääntyneen autokannan ja autoilijoiden lisääntyneen piittämättömyyden pysäköintisäännöksistä.

Vapaakuntakehityksen hengessä esityksessä ehdotetaan myös lisääväksi hieman lausunnonantajakuntien harkintavaltaa, ei itse asiassa, mutta menettelytavassa. Kun voimassa olevassa laissa kunnan lausunnon anto on säädetty nimenomaan kunnanvaltuuston tehtäväksi, esityksessä jätetään määrittelemättä kunnan lausunnon antava instanssi. Säännöstä voitaneen tulkita siten, että kunnan harkinnan mukaan lausunnon sisäasiainministeriölle voi asiassa antaa joko kunnanvaltuusto tai kunnanhallitus.

Esityksen taloudellisista vaikutuksista hallituksen esitys ei anna kovin selvää kuvaa. Perusmaksun korottaminen lisää jonkin verran valtion tuloja poliisin antamien maksukehotusten kautta alueilla, joilla ei ole kunnallista pysäköintivalvontaa. Myös pysäköinnin valvonnan järjestäneiden kaupunkien tulot voivat sisäasiainministeriön päätöksistä riippuen ehkä jossain määrin nousta. Ovathan Helsingin, Tampereen, Turun, Oulun ja Vantaan pysäköintivirhemaksut jo nykyään vahvistetut voimassa olevan lain salliman liukuman ylärajalle eli 100 markkaan.

Tilastotietojen puutteen vuoksi tiedot pysäköintivirhemaksun vaikutuksesta kaupunkien talouteen ovat melko heikot. Helsingin kaupungissa kuitenkin pysäköintivirhemaksutulot olivat vuonna 1988 17,4 miljoonaa markkaa, kun taas valvonnasta aiheutuneiden kustannusten määrä oli runsaat 13 miljoonaa markkaa. Vaikka joltain taholta on esitetty, että kyseisessä esityksessä olisi jonkin verran rahastamisen makua, merkittävää rahastuskeinoa ei pysäköintivirhemaksun korotuksesta voine kaupungeille kuitenkaan tulla. Ennemminkin runsaasti korotettu virhemaksu yhdessä tehokkaan valvonnan ja pysäköintipaikkojen sääntelyn kanssa voi muodostua kaupungeille tehokkaaksikin keinoksi säädellä yksityisautoilun määrää kaupunkien keskustoissa.

Liikennevaliokunta on tutkinut asian ja saamiensa selvitysten perusteella pitää esitystä tarpeellisenä ja puoltaa sen hyväksymistä sellaisenaan.

Yhteen seikkaan valiokunta kuitenkin haluaa kiinnittää huomiota. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan laki kohtaa hieman eri tavoin eri kansalaisia. Tavallinen kansalainen, joka joutuu maksamaan pysäköintivirhemaksunsa omista varoistaan, ei voi sisällyttää maksua verotukseensa vähentävänä tekijänä. Sen sijaan työsuhdeautolla ajavat henkilöt voivat usein siirtää virhemaksun yrityksensä maksettavaksi. Sellaisia henkilöitä on jonkin verran, ehkä aika huomattavakin määrä nykyään. Tällöin maksu hyväksytään tuon yrityksen verotuksessa vähennyskelpoisena tekijänä. Yritys toki voi aina niin halutessaan ottaa henkilökuntansa virhemaksut maksaakseen. On valiokunnan mielestä kuitenkin syytä kysyä, onko yhteiskunnan kannalta tarkoituksenmukaista verokäytännöllä tukea tällaista menettelyä, joka on omiaan eriarvoistamaan kansalaisia ja heikentämään lain seuraamusten tehoa osassa kansalaisia. Asiaa ei kuitenkaan voida päättää tämän lain käsittelyn yhteydessä, vaan sitä tarkoittavat säännökset kuuluvat käsiteltäväksi verotuslainsäädännön yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietintöön ei sisälly vastalauseita.

Ed. Saarinen: Arvoisa puhemies! Haluaisin tässä yhteydessä vielä täydentää valiokunnan puheenjohtajan, ed. Saaren erinomaista esitystä siltä osin, mihin hän päätti esityksensä, eli pysäköintivirhemaksun vähennysoikeudesta verotuksessa. Erikoisena olen pitänyt sitä, että ne ovat vähennyskelpoisia pitkälti sillä perusteella, että niillä ei ole asianomaisen yrityksen liikevaihtoon nähden oleellista merkitystä. Tätä perustetta pidän kestävämmänä sen rinnalla, että tämä johtaa hyvinkin selvään eriarvoisuuteen kansalaisten keskuudessa ja myötävaikuttaa myös siihen, että pysäköintisäännöksiä ei noudateta. Tämän halusin vielä lähetekeskustelunomaisesti todeta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

toiseen lakivaliokuntaan

**7) Ed. Helteen ym. lakialoite n:o 11 laiksi  
asuntotuotantolain 15 f §:n muuttamisesta**

laki- ja talousvaliokuntaan

**8) Ed. Kaliman ym. lakialoite n:o 18 laiksi  
rakennuslain 138 §:n muuttamisesta**

sosiaalivaliokuntaan

**9) Asetus 9 päivältä helmikuuta 1990 työ-  
voima-asiain piiri- ja paikallishallinnon eräis-  
tä virkajärjestelyistä (A n:o 2)**

---

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston eh-  
dotuksen mukaisesti ensi perjantain täysis-  
tuntoon

**10) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6  
(HE n:o 17)**

**11) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietin-  
tö n:o 4 (VNP n:o 7/1989 vp.)**

—————  
Ensimmäinen varapuhemies:  
Eduskunnan seuraava täysistunto on huo-  
menna keskiviikkona kello 12.

—————  
Täysistunto lopetetaan kello 17.22.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Erkki Ketola